

Chybí přepsat asi první 2 měsíce, možná bude časem doplněno.

Arabská říše

- Pastevci – beduini – zaostávali nad ostatními kmeny
- Obývali – podél rudého moře – Hidžáz
 - o Mekka, Meddina
- Věnovali se obchodu
- Platilo mezi nimi zvykové právo, náboženství polyteistické
- Kmenové svazy – Šajnkové – náčelníci
- Svatyně – Kaaba – z černého, meteorického kamene
- Posvátný pramen Zem-zem
- Mohamed
 - o Pocházel z chudé rodiny
 - o Od 3 let mu zemřel otec, poté matka
 - o Musel pást stáda ovcí a koz
 - o Bavilo ho poslouchat cizí kupce
 - o Najala si ho bohatá vdova, oženil se s ní, měl jenom dcery
 - o 610 začal hlásat Islám
 - o 622 vyhnali Mohameda z Mekky do Mediny – hidžra
 - Začíná jím arabský letopočet
 - 630 sjednocování + ovládnutí Mekky
 - o Založil stát – Kalífa
- Osman 644-656
 - o Šíité – pokrevní příbuzní Mohamedovi
 - o Sunnité
- Islám
 - o Jediným bohem je Alláh
 - o Všichni muslimové musí plnit boží vůli
 - o Zakazuje kontakt mezi mužem a ženou před svatbou
 - o 5krát denně se musí modlit
 - o Mnohoženství – pokud je muž schopen manželky uživit
 - o Korán = Zvěstování
- Za vlády Ummajovců pronikli na evropský poloostrov 661
 - o Abbasovci je vyvraždili, hlavním městem se stal Bagdád
 - o Rozdělili říši na Emiráty – v čele Emírové > později rozpad v 10. století
- Harun ar Rašíd
- 929 – Cordoba
 - o Samostatný stát
- Tunisko
- Egypt
 - o Fátimovci – založili Káhiru
- Sasánovci – na území Iránu
- Abd ar Rahmán II – začal stavět mešitu
- Půda patřila státu – nebyla soukromým vlastnictvím
- Kultura
 - o Byli velmi vzdělaní
 - o Rozkvět geografie – zápisy
 - o Rozkvět algebry – číslice od Indů
 - Začali používat nulu

- Vynikající v astronomii, trigonometrii
- Využívali kompas
- Medicína
 - Vyráběli léky z rostlin destilací
 - Vymysleli primitivní čočky

Kultura raného středověku

- Románské umění – termín použit v roce 1818
- Jediní vzdělanci: duchovenstvo (ostatní vzdělání nepotřebovali)
- Kvalitativní pokles ve srovnání s antikou
- Křesťanství
 - Výklad světa na základě Bible
 - Období Patistiky (učení církevních otců)
 - Trvá od 1. Do 8. Století
 - Apologetika (obrana)
 - Proti pohanské učenosti
 - Dogmatické období
 - Vytváří se základní křesťanská dogmata
 - Areios x Athanasios
 - Systematické období
 - Vznikají první velké křesťanské systémy
 - Aurelius Augustinus (sv. Augustin)
 - Narodil se v Severní Africe
 - Hledal hlubší smysl života
 - V Miláně přivedl sv. Ambrož ke křesťanství
 - Stal se biskupem
 - Napsal autobiografické dílo: Vyznání
 - De civitate Dei – svět je rozdělen na 2 obce, říše Boží x říše ďáblova
 - Predestinace
 - Myslel si, že jedinou správnou cestou poznání je křesťanství
 - Vzdělanost byla do 4. Století zavrhována
 - Vzdělávací program od Cassiodora
 - 7 svobodných umění
 - Benediktini:
 - Ora et labora (modli se a pracuj)
 - Fuldské letopisy
- Románské umění
 - Basilika – ranně křesťanské kostely
 - 2 lodě, plochý, dřevěný strop, malé okna s klenutými oblouky
 - Obranné stavby
 - Obloučkový vlis
- Prerománské období
 - Před rokem 1000, patří tam období Karolínské a Ottovské
- Románské
 - Kámen – stavby sakrální období
 - Podélné stavby
 - 1 loď kostel
 - Více lodní stavba – basilika
 - Nejstarší chrám svatého Petra v Římě

- Stavby měli stropy dříve trémové
- Centrální stavby = Rotunda – půdorys kruhový, stavěli se v místech, kde byl někdo umučen. Nejstarší nad Ježíšovým hrobem
- Okna – malá, klenutá, rozšiřující se
- Později okna zdvojená, nebo ztrojená
- Vchod – portál, završen archivoltami, pod tím tympanon
- Objevují se i Rosetová okna – ve tvaru růže
- Stavby zvenčí zdobeny obloučkovým vlisem, interiér pokryt freskami
- Rotunda sv. Kateřiny ve Znojmě, rotunda sv. Martina na Vyšehradě, na Řípu rotunda sv. Jiří.
- Basilika sv. Jiří na pražském hradě
- V malířství: symbolika, perspektiva hierarchická

VRCHOLNÝ STŘEDOVĚK

Křížové výpravy (1095-1291)

- Příčiny:
 - Ekonomicko-spoločenské
 - Zásada Majorátu – šlechtic má za povinnost rozšířit rodový majetek, ne ho dělit.
 - Za získáním léna
 - Poddaní
 - Prvních 8 let po osídlení půdy nebudou muset platit daně
 - Města měla zájem o rozšíření obchodů s Palestinou
 - Snazší obchod
 - Náboženské důvody
 - Turci r. 1076 ovládli Jeruzalém
 - Krátce po Velkém schizmatu 1054 – očištění = důkaz že západní křesťané jsou lepší
- 1095 koncil
 - Papež Urban II. Vyhlásil pohanskou válku – 8 výprav
 - Křesťanská válka proti Turkům
 - 1096 – 1099
 - První křížová výprava
 - 2 části
 - Potulní kazatelé nabádali k cestě do svaté země
 - Chudina – kradou, loupí, vraždí
 - Byli pobiti Turky
 - Výprava rytířů
 - Dostali se do Palestiny, v roce 1099 dobyli Jeruzalém.
 - Velké krveprolití, rytíři zvítězili a poté drancovali
 - Nejúspěšnější ze všech
 - Vznikli na tomto území 4 státy
 - Druhá křížová výprava
 - Neúspěšná
 - Zúčastnil se jí český
 - 1187 – bitva u Hattinu
 - Porážka křižáků a ztráta území včetně Jeruzaléma
 - Třetí křížová výprava 1189 – 1192
 - Elita evropských panovníků
 - Richard Lví srdce, Fridrich I Barbarossa, Filip II August

- Nezískali nic nového
- Čtvrtá křížová výprava
 - Vyhlásili ji Benátčané
 - Dobyli Konstantinopol – částečné zrušení Byzantské říše
- Zvláštní výprava
 - 1212 Výprava Děti z Francie a Německa
 - Utíkali z domovů do Marseille – nalodili je obchodníci a pak je prodali do otroctví, další do Jižní Itálie – mnoho se jich nevrátilo
- Pátá křížová výprava
 - Dočasné úspěchy
- Šestá křížová výprava
 - Do Egypta
- Sedmá křížová výprava
 - Vedl ji Ludvík IX. Svatý
 - Došli do severní Afriky, kde je postihl mor a oni zemřeli
- Turci poté vyháněli křižáky
 - Poslední pevnost, co padla – Akon – r. 1291
 - Výpravy skončily nezdarem
- Výsledky a význam:
 - Prohloubily obchod mezi Evropou a Orientem
 - Janov a Benátky bohatly
 - Oblast kulturního obohacení Evropy
 - Křesťané poznali kulturu ortodoxní
 - Muslimská a Byzantská kultura
 - Levanter, Cesareia – dodnes tu jsou vidět pozůstatky gotických staveb
 - Setkali se s kulturou, která pečovala o hygienu
 - Umývat se a používat spodní prádlo, nový styl stolování
 - Dováželi se nové látky, předměty
 - Vzniká Chansons – písně o činech křižáků
 - Vznik křížových rytířských řádů
 - Charitativní cíl – původně
 - Johanité – název od špitálu sv. Jana v Jeruzalémě
 - Vyhnáni ze Sírie na Rhodos, pak na Maltu (Maltézští rytíři)
 - Templáři
 - Název od Temple – měli chránit Šalamounův chrám
 - Získali velké bohatství
 - Řád byl prvně zakázán, pak byli vybíjeni
 - Řád Německých rytířů = Teutonský řád
 - Vybíjeli kmeny Prusů, postupně ovládli Pobaltí

Soupeření Anglie a Francie

- Příčinou nepřátelství je Vítězství Viléma Dobyvatele u Hastingsu v roce 1066
- Spor přerostl do stoleté války
- Jindřich II Plantagent (1154-1189)
 - Anglický král, jeho dynastie vystřídala normandskou dynastii
 - Pokračoval ve válce s Francouzi
 - Rozšířil území díky sňatku s Elenorou Akvitánská
 - Aquitanie
 - Sřídil úřad putujícího soudce
 - Jestli šerifové krále nešidí

- Arcibiskup Canterburský
 - Snažil se obsadit do tohoto úřadu Thomase Becketa
 - Poté ho nechal zavraždit, byl prohlášen za svatého
 - Čestně vykonával svůj úřad
- Po jeho smrti spory o trůn
- Richard Lví srdce
 - Vládl 10 let
 - Skvělý rytíř, vynikající bojovník
 - Neměl čas do správy Anglie zasahovat
 - Toho se snažil využít jeho mladší bratr – Jan Bezzemek
 - Po jeho smrti mizerným králem
 - Ztratil většinu území francouzských lén
 - Neuznávaný šlechtou, ani duchovenstvem
 - Při sporech Welfové x Štaufové se snažil zasáhnout
 - Byl poražen v bitvě u Bowvignes 1214
 - Anglie se izolovala od evropské politiky
 - 1215 Magna Charta libertatum
 - Byl donucen to podepsat
 - Patří do ústavních zákonů
 - Omezená práva krále
 - Nesmí sám vypisovat daně, zabírat půdu, trestat šlechtice, biskupové nechtěli, aby zasahoval do jejich volby
 - Vznikla Velké rada >> Parlament – horní, dědičné Sněmovna – dolní, volby
 - 3 stavy zde zastoupeny: šlechta, duchovenstvo, měšťanstvo (svobodní rolníci)
- Francie
 - Filip II August
 - Využil oslabení Jindřicha II Plantagenta
 - Současníkem Richarda, jel s ním na křížovou výpravu
 - Oslabení Jana Bezzemka
 - Ovládl většinu lén ve Fr.
 - Schopný panovník
 - Války s Albigenskými
 - Město Albi
 - Střediskem sekty, kteří hlásali zásady křesťanství – chudoba..
 - Vyvraždění
 - Ovládl jižní Francii
 - Filip IV Sličný (1285-1314)
 - Pokračoval ve válkách s Angličany
 - Potřeboval peníze >> do finanční tísně
 - Území Flandry
 - Hodně řemeslníků >> honě lidí, co by mohli platit daně
 - Napadl je, ti se však povstáním ubránili
 - Povstání „jitřních hodinek“ 1302
 - Ráno je napadli

- Ještě vyzbrojili armádu z řemeslníků
 - Francouzi poraženi
 - Bitva „francouzských ostruh“
 - Pro měšťany velká potupa
- Boj s papežem 1302
 - Chtěl zdanit církve, nepodařilo se mu to
 - Svolal 1302 zasedání do Paříže, scházejí se generální stavy (fr. Parlament, stavovské shromáždění za účelem omezit panovníka)
 - Dále platili daně jenom měšťanstvo a venkovské obyvatelstvo
 - Filip se sešel s papežem
 - Papež zemřel
 - Novým papežem byl zvolen Kliment V. 1309
 - Poté přesídlil do Avignonu (1309-1377)
 - Avignonské zajetí papežů
- Peníze si půjčoval od Židů >> velký majetek
 - Židovské pogromy – přepadávány ghetta, majetek zkonfiskován
- Templáři
 - Král měl zásluh na jejich poklady
 - Obvinil je z kacířství
 - Kliment pod nátlakem řád templářů zrušil
 - Filip přepadl jejich sídlo
 - Mučil je, stovky jich vyvraždil
 - 1314 upálen velmistr
 - Proklel krále, Noireta a papeže
 - Všichni zahynuli do roka
- Isabela a Eduard měli syna Ludvíka
- Ludvík X.
 - Neměl mužské potomky
- Filip V. se stal králem 1322 zemřel
- Karel IV. Zemřel 1328
- Nikdo z nich neměl mužského potomka, boje o moc

Příčiny stoleté války

- Spor o trůn
- Eduard III. x Filip VI. Z Valois
- Flandry – bohaté
- 1337-1453
 - První fáze stoleté války 1337-1360
 - Převaha Angličanů
 - Nachystání na boj, nový způsob boje
 - Stříleli na koně
 - Černý princ
 - Ovládli Caen, Calais
 - 26. 8. 1346 bitva u Crecy

- Jan Lucemburský
 - Toho bohdá nebude, aby český král z boje utíkal
 - Byl slepý, pak nepřežil
- Skončila porážkou francouzů
-
- 1360 – uzavřen mír v Bretigny
 - Anglický král se vzdal nároku na fr. Korunu
 - Angličanům zůstalo Calais a přilehlé území
- Druhá etapa 1369-1374
 - Karel V.
 - Reformoval armádu, reorganizoval ji
 - Zavedl novou daň – taille – daň z hlavy
 - Dobył zpátky některá území
 - Angličanům zůstalo Bordaille, Caille
- Třetí fáze 1415-1453
 - Karel VI. šílený
 - Jeho choroba způsobila vnitřní rozvrat Francie, toho využil Jindřich V.
 - Jindřich V.
 - Porazil Francouzi v bitvě u Azincourtu 1415
 - Dobyli Paříž a Remeš
 - Prohlásil, že Karel IV. není schopný vládnout, prohlásil se za Regenta
 - Poté regentem Jindřich VI.
 - Mezitím dospíval Karel VII.
 - Nemohl se považovat za právoplatného francouzského krále, protože Remeš, kde se korunovalo, byla obsazena Angličany
 - Angličané obsazené území drancovali
 - Krutě potlačovali odpor obyvatelstva
 - Situace se změnila až za Johanky z Arku (Jeanne d'Arc, 17 let)
 - Měla slyšiny, že má bojovat proti Angličanům
 - Připojila se do čela lidového vojska
 - Dobyli zpět Orleans
 - Karel VII. se mohl tedy nechat korunovat na krále
 - Roku 1430 byla zajata Angličany u Compiégne
 - Byla obviněna za čarodějnictví, nabídli jí výměnu za jiné vězně, Francouzi ji však nechtěli, protože byla moc vlivná.
 - Byla upálena r. 1431 v Rouen
 - Později byla prohlášena za svatou
 - Stala se symbolem Francie
 - po její smrti osvobodili Paříž od Angličanů
- 1453 uzavřen mír v Castillonu
 - Francouzi získali zpátky skoro všechno svoje území, až na Calais (ty potom ztratili o 100 let později) a Normanské ostrovy (ty jim zůstaly)

Lidová povstání za stoleté války

- Nedostatek potravin, mor

- 1357 Král vydal Velká Ordonance
 - Města měla dohlížet na rozdělování potravin, proto vypuklo v Paříži r. 1358 povstání, které vedl Elienne Marcel, který byl členem Gildy (cech)
 - Povstání sedláků (Jacquerie) v r. 1358
 - Povstání odmítali i měšťané, sedláci byli potlačeni
- John Wyclife
 - Mistr univerzity, kritizoval papežství jako instituci, papežské řády a že má církev moc majetek
 - Učení se stalo velmi populární. Šířili ho lidoví kazatelé – John Ball
 - Venkovany zatěžovalo, že museli chodit na robotu, sepsali program, našli si vůdce Watt Tyler, který zorganizoval povstání v r. 1381
 - Královi vojáci zatkli Johna Balla
 - Povstalci měli tedy ještě větší důvod táhnout na Londýn
 - Uzavřeli brány, ovšem chudina je otevřela, král slíbil, že propustí Balla a bude o programových bodech jednat
 - Jak Ball, tak Tayler byli zabití, povstalci se bez vedení rozprchli
 - Poté dojde k Druhému jednání
 - Po povstání byly platy zavedeny, místo roboty: reluce roboty
 - Platili dávky, ti kteří na to neměli, opustili půdu v rámci někoho jiného, poté šli do měst hledat práci. Z venkova se tedy vytratila nejchudší vrstva

Francie ve stoleté válce

- Země vítězná
- Vládl jí Ludvík XI.
 - Upevnil postavení krále, vybíral daň z hlavy, dále udržoval profesionální armádu
 - Ovládl Bretaňsko a Burgundsko
 - Dokončil sjednocení celé Francie
 - Snažil se co nejvíce zmenšit vliv Stavů
 - Položil základy absolutní monarchie
 - Lion – zpracování hedvábí

Anglie

- Válka růží 1455-1485
 - York x Lancaster
 - Vzájemně se vyvražďovali
 - V 80. letech byl zavražděn Eduard IV. A jeho syn byl nezletilý, takže za něj vládl Richard III z Gloucestru
 - Pronásledoval odpůrce, Eduarda uvěznil a poté je zavraždil, napjatá situace
 - Zbytek šlechty se odebral do Francie, za Jindřichem Tudorem
 - Svedl bitvu s Richardem, Richard byl zabit
 - Jindřich VII. Tudor
 - Spojil zpátky oba rody, vzal si Annu Yorkskou
 - Povýšoval do šlechtického stavu bohaté sedláky – Noví baroni
 - Podporoval řemeslo a obchod, zakázal ozbrojené skupiny šlechty
 - Stále v Anglii určoval zákony parlament – Parlamentní monarchie
 - Stabilizace poměrů, tvrdě proti kradoucím tulákům – „krvavé zákony“

Svatá Říše Římská

- 962 – 1806
- První dynastie Saská (Ota I.)
- Poté dynastie Štaufská (Fridrich I. Barbarosa...) 1138-1250
 - Spory o trůn a bitva u Bouvenu
- Welfové 1214

- Rakouské vévodství 1156
- 1257 změna volby císaře
 - o Po smrti Fridricha II. Byli 2 kandidáti, někdy 3 (období Interregnum - bezvládní)
 - o 1273 se shodli na Rudolfovi I. Habsburským
 - o Poté Albrecht I. Habsburský – vládl krátce
 - o 1308 - Jindřich VII. Lucemburský (1313 zemřel)
 - o Ludvík Bavor (Wittelsbach) 1313 - 1346
 - Vzpíral se papeži, ukryval na svém dvoře nepřátele papeže, zahynul 1346
 - o Karel VI. 1346
 - Uvědomoval si špatnou volbu císaře
 - 1355 – císařem
 - 1356 – Zlatá bula Karla IV. – stačí prostá většina hlasů
 - České království se stalo formální součástí Říše Římské
 - Samostatná volba českého panovníka
 - Císař římský by měl ovládat všechny jazyky, kterými se zde mluví
 - o Syn Václav IV.
 - Byl králem římským, ale do Říma nikdy nejel
 - o Zikmund
 - Snažil se sjednotit říši
- Hospodářský vývoj:
 - o Ve 12. století roste díky ekonomické situaci počet obyvatel => málo půdy k zajištění obživy => územní expanze.
=> Zásahy (křížové výpravy) proti Pobaltským Slovanům. Pobaltští Slované v nerovném boji podlehli.
Expanze na východ se účastnily především německé rytířské řády, zastaví se o odpor Litvy, Polska a ruských knížat. Expanze se také účastnily taky čeští králové a šlechticové.
1410 – litevsko-polské vojsko poráží německé rytíře v bitvě u Grunwaldu.
Rostl význam měst Norimberk, Augsburg, Ulm.
Hanza – svaz německých obchodních měst, kontrolovala města nově založená na nově získaném území, expandovala.
Německé obyvatelstvo odcházelo z přelidněného Německa i do Lužice, Slezska, Čech, na Moravu, do Polska a Uher. Panovníci přistěhovalectví podporovali, přistěhovalci kultivovali neobydlenou a klimaticky méně výhodnější polohy. Byli osvobozeni po určitou dobu od daní a poplatků.
Panovníci udělovali městům privilegia (byly svobodná, vlastní samospráva a další) považovali je totiž za protiváhu šlechtickým stavům.
Slibně nastartovanou ekonomiku ukončuje hladomor z neúrody a o pár let později následovaná morová epidemie („Černá smrt“) => krize.
Návrat Habsburků na říšský trůn => říšská reforma – zakazovala války uvnitř říše, zřizovala komorní soud pro spory mezi knížaty. Ale nic nezměnila.
Kalmarská unie - označení pro personální unii dánského, norského a švédského, sjednocení kvůli soupeření s hanzou.

Středověká města

- Městské republiky se změnily na monarchie
 - o Florencii ovládal rod Mediců – začali půjčovat peníze, byli majetní, koupili si královský titul. 2 dcery se provdaly za fr. Krále.
 - Na konci 15. Století vznikla proti nim vzpoura. Girolamo Saconarola – lidé si mají být rovni. Medičejští byli vyhnáni, nakonec ho upálili.
 - o D'Este – Ferrari, Sforza >> Visconti
 - o Itálii se snažil ovládnout Fridrich Barbarosa, nepodařilo se mu to
 - o Jižní Itálie:

- Toto území se snažilo ovládnout spousta národů, ovládli ho až ve 13. Století.
- Pak ho ovládli francouzi Karel
- 1282 – Sicilské nešpory – napadli Francouzi, vzniklo povstání
- 15 století – Aragonci

Středověká města

- V raném středověku města existovala pouze tam, kde navázala na předchozí antickou kulturu. >> Vesnická civilizace
- Až ve vrcholném středověku vznikala další města
- Města měla privilegia:
 - Měli stejnou právní úroveň jako šlechta
 - Pokud bylo město povýšeno, dostalo okolní vesnice >> jako feudál
- Dělíme je:
 - Kdo byl jejich pánem:
 - Říšská – císaři, Norimberk
 - Královské – Brno, Praha, Olomouc
 - Věnná – královna žila z toho, co města vytvořila – Dvůr Králové
 - Vrchnostenská – vznikali až později, neměli výsady
 - Církevní – arcibiskupům, Kroměříž
- Měšťané hledali inspiraci v městech v Itálii, kde vzniká renesance – měšťané jsou na stejné úrovni jako šlechta
- Způsob vzniku měst:
 - V návaznosti na Antiku – z antických Římských osad (Paříž, Řím, Miláno)
 - Z řemeslnických osad
 - V podhradí (Brno, Praha)
 - Kde vznikly brody (Uherský Brod, Brno)
 - Na křižovatkách obchodních cest (Brno)
 - Z trhových osad (Uherské hradiště) – nemá pravidelný půdorys
 - Byla založena nově = na zeleném drnu
 - Bylo panovníkem určeno, že má vzniknout nové město, určen lokátor, aby vybral město, byly přesně vyměřeny pozemky, čtvercová náměstí, ulice pravidelné, součástí měšťanských domů byly i chlévy a hnojiště. (České Budějovice)
- Rozloha většinou malá (20 hektarů)
 - Největším městem byla Konstantinopol, Paříž
 - Většinou 10 tisíc obyvatel
- Rozdělení obyvatel:
 - Městský patriciát
 - Nejbohatší vrstva, správa města, měli všechna městská privilegia
 - Majitelé řemeslnických dílen
 - Nádeníci
 - Chudí, žebráci, nemocní lidé
- Král uděloval Královská privilegia – město bylo Feudál:
 - Oblast právní – právo soudní, právo hrdelní – souzení těžkých zločinů
 - Ekonomické – právo mílové – míly od města se nesmí usadit řemeslník
 - Právo varné – vařit pivo
 - Právo trhu – kupci museli platit clo
 - Právo mýta – spravovali mosty, cesty – za provoz poplatky
 - Správní
 - Právo samosprávy – do čela města konšele
- Král mu daroval okolní vesnice
- Židé žili v ghettech – zvláštní právní skupina

- Rozdělení práva na právo církevní a světské
- Universita – další právní skupina

Vznik Španělska

- 507-711 Vizigótové
 - o Džebel el Tarik >> Gibraltar
- 756-1031 Ummajovci
 - o 929 Córdoba – Córdobašský kalifát
 - o Reconquista – boj za znovu ovládnutí Pyrenejského Poloostrova křesťany
 - o Roland – bojoval proti Arabům, Roderigo Dias de Birar – el Cid – snažil se, aby žili s Araby v míru
- 1085 Toledo dobyt křesťany – Alfons VI. Chrabrý
- 1035 Kastilie + Leon
- 1137 Aragonie + Katalánsko >> Španělsko vzniká 1479: 1469 Isabela Kastilská & Ferdinand Aragonský – králové sjednotitelé
- 1139 Portugalsko
- 1492 Dobytím Granady - arabové byli poraženi >> někteří odešli, jiní se nechali pokřtít – Morickové – Španělé jim nedůvěřovali
- 1480 Byla zavedena inkvizice – zjistit, jestli je někdo pravověrný, pak se to zvirtlo
 - o Slavnosti upalování kacířů – Autos da fé
 - o Stačilo nařčení, pak ho inkvizice zničila, většinou majetní – rozdělení jeho majetku
- Vzniká stavovské shromáždění Cortesy – grandi - vyšší / hidalgové – nižší
- Území Španělska zdědila Johana, její ruku získal Filip I. Sličný – Habsburk
- 1516 nastoupil jejich syn Karel V. (od r 1519 císař římský)
 - o Zakladatel španělské větve Habsburků
- Ferdinand I. Habsburský – bratr Karla V.
 - o Zakladatel rakouské větve Habsburků
- Habsburkové se opírali o vyšší šlechtu, města utiskoval
 - o Vybírání vyšších daní
 - Povstání měst – vedlo ho město Toledo
 - Povstání Komunerů
 - Potlačeno
 - Další zvýšení daní
 - Nemohli mít vojenskou posádku
 - Ekonomický úpadek

Český stát za vlády posledních přemyslovců

- Ve 14. Století se stal velmocí
 - o Patřilo k nim území Rakouska – téměř až k Jaderskému moři
 - o Poté i Prusko
 - o Těžilo se zde stříbro – Jihlava, Jáchymov, Kutná Hora
 - Zlato – Otava
- Přemysl Otakar I. (1197-1230)
 - o Po velkých komplikacích nastoupil na trůn
 - o Jeho vláda znamenala konečně upevnění situace
 - o 26.9.1212 Zlatá Bula Sicilská
 - Potvrzen zde dědičný titul královský
 - Český král má právo investitury biskupů
 - Český král nemá povinnost se zúčastňovat všech říšských sněmů
 - Český král má povinnost doprovázet císaře na korunovační cestě do Říma

- Kdyby nemohl, má zaplatit 300 hřiven stříbra
- 1216 – Přemysl Otakar využil možnosti, nechal zvolit syna Václava Mladším králem
 - Od této doby platí právo Primogenitury – nejstarší prvorozený
- Měl mnoho dcer a sourozenců
 - Vladislav Jindřich – bratr, Dcera Markéta provdána za dánského krále Valdemara, přijala jméno Dagmar – proslavila se svou mírou povahou
 - Dcera Anežka – rozhodla se pro církevní dráhu - abatyše – Křižovníci s červenou hvězdou, prohlášena za svatou
- Po jeho smrti vládli na Moravě Vladislav a Přemysl, a spolu s matkou založili klášter u Tišnova Porta Coeli
- V roce 1230 a nastupuje na trůn Václav I. (do r. 1253)
 - Odbojná česká šlechta – ozbrojený opor vůči králi
 - 1248 vojska poražena v bitvě u Mostu
 - Král šlechtu potrestal
 - Brno – 1243 udělil městská privilegia:
 - Malé privilegium, Velké privilegium
 - Na královské město, významným obchodním střediskem
 - 1249 Horní zákoník jihlavský – o těžbě stříbra, pracovní postupy, mzdy pro horníky, co se má po vytěžené dělat se stříbrem
 - Na našem území byly budovány nové kláštery:
 - Cisterciáci – na naše území přichází Gotika
 - Premonstráti – na Strahově, Zábřdovice, Dolní Kounice
 - Johanité, Templáři
 - Církev vlastnila až 1/3 pozemků
 - Kultura rytířská – přichází sem přes Německo
 - Začaly se zde používat německé názvy: Perštejnové, Rožmberkové
 - Kolonizace
 - Václav zval do českých zemí Německé kolonisty
 - Usazoval je v pohraničí, aby obdělávali půdu
 - Přichází také obyvatelstvo ze Severní Itálie – Vlaši
 - 1241 do Evropy vpadli Turci, Václav udělal v horách záseky, takže prošli Moravou
- Přemysl Otakar II (1253-1278)
 - Rozšíření o území Rakouska, s dědičkou Markétou Babenberskou
 - Korutany a Kraňsko 1268 - dědictvím
 - Štýrsko 1260 – o území bojoval s Uherským králem Bélou IV.
 - Chebsko – díky zmatkům v Říši Římské
 - 1254 – 1255 křížová výprava do Pruska, založil Královec
 - Založil více než 25 měst – České Budějovice, Polička, Plzeň, Kolín
 - Podporoval německou kolonizaci
 - Rozšířil síť královských hradů – Bezděz, Špilberk – založil nový Brněnský hrad
 - Založil několik nových klášterů – Zlatá koruna
 - Rozvíjelo se zemědělství, obchod
 - Vysloužil si přezdívku Král Železný a Zlatý
 - Vznikl Zemský soud – 1253-1260
 - Měl za úkol: soudit trestné činy, převody majetku
 - Spory mezi králem a královskými městy
 - 1278 – Zemské desky - české
 - Desky pŕhonné – zápisy o soudních přích
 - Desky trhové – veškeré převody majetku
 - Na Moravě je založil Karel IV.

- 1273 – volba na císaře
 - Zvolili Rudolfa I. Habsburského
 - Aniž by byl zvolen prvním Kurfiřtem
 - Protože nebyl tak silný a vlivný
 - Žádal Přemysla, aby vrátil Alpské země
 - Konflikt – 1276 musel Přemysl odevzdat území
 - Odboj proti Přemyslovi – Záviš z Falkenštejna
 - Potrestal šlechtice a vyhlásil Rudolfovi válku
 - Porážka Přemysla v Bitvě na moravském poli 26.8. 1278 – zabili Přemysla
- Václava II. Syn Přemysla, s manželkou Kunhutou
 - Rudolf rozhodl, že si nechá na 5 let Moravu, a Čechy svěřil Ottovi Braniborskému, než se stane vládcem dospělý (ve 12 letech)
 - Otto uvěznil Václava a jeho rodinu, mezitím drancoval Čechy
 - Období hladomoru, vznikl Svatováclavský chorál
 - Rudolf zasnoubil Václava s Gutou Habsburskou
 - Doba plná zmatků, nebezpečí a nemocí – hladomor: až kanibalismus
 - Neměl žádné zkušenosti s vládnutím
 - Jeho matka Kunhuta se provdala za Záviše z Falkenštejna
 - 1283-1289 regenská vláda Záviše z Falkenštejna
 - Václav zbavil až dospěl Záviše regentství
 - Václav vozil Záviše od Hradu k Hradu, tak zešílel
 - Magna charta českých měst
 - 1285 – dávala práva královským městům, ještě více vynikla nezávislost na šlechtě
 - Nová stříbrná žíla v Kutné Hoře
 - 1300 – Jus regale montanorum – [Horní zákoník český]
 - Nechal razit pražský groš – 3,85g Ag
 - Mince se razila v mincovně Vlašský dvůr
 - Václav II. chtěl založit universitu, nestihl to
 - Podařilo se mu získat korunu Polskou
 - Dědičná práva přešly na Elišku Richenzir (Rejčka)
 - Pak si ji vzal, připojil Polsko
 - Získal území Chebska, znovu ovládl Kladsko
 - 1301 – po vymření Arpádovců po meči získal uherskou korunu pro svého syna Václava III. – v Uhersku se jmenoval Ladislav V.
 - Vládl za něj Václav II.
 - Albrecht Habsburský – žádal, aby se vzdal Polska, Uherska
 - Táhl do Čech, vpád směřoval na Kutnou Horu
 - Vpád byl odražen
 - Petr z Aspeltu
 - Václavův kancléř, biskup basilejský
 - Stal se arcibiskupem, pak Kurfiřtem
 - Orientován na Francii a Lucembursko
 - Onemocněl tuberkulózou, 1305 zemřel
 - Zanechal po sobě syna (16 let) Václava III.
- Václav III.
 - Po svém nástupu se Uherské koruny vzdal, ponechal si Polskou korunu
 - Matka Eliška Rejčka – založila kostel na Mendláku

- Provdala se pak za Rudolfa Habsburského, žila jako vdova v Brně, po třetí se provdala za Jindřicha z Lipé
- Začali se proti němu bouřit Poláci – Vladislav Lokýtek
 - 1306 vyzbrojil trestnou výpravu – 4.8. ho zabili
- Rod Přemyslovců vymřel po Meči
- Rudolf Habsburský – 1306
 - Jeho otec Albrecht ho chtěl dosadit za českého krále, oženil se s Eliškou Rejčkou
 - Většina šlechty ho nechtěla za panovníka, prosadili svého panovníka, Jindřicha Korutanského
 - Nakonec ustoupil tlaku císaře, uznal právo Rudolfa
 - 1307 zemřel při obléhání Horažďovic, Eliška Rejčka ovdověla
- Jindřich Korutanský
 - Potom se stal panovníkem po smrti Rudolfa
- Jindřich z Lipé
 - Stal se 3. manželem Elišky Rejčky, pochování na Mendláku
 - Spojit se s Jindřichem Lucemburským, aby jim našel nového panovníka, dohodli se na synovi Janovi Lucemburském
- Jan Lucemburský
 - 1310 se oženil s Eliškou Přemyslovnou
 - Vyhnan Jindřicha Korutanského
 - Vládl do roku 1346
 - Vychováván jako pravý rytíř, podílel se na říšské politice svého otce
 - Jindřich Lucemburský 1316 zemřel
 - Musel podepsat Unaugurační diplomy (uvedení do úřadu)
 - Pro Čechy – vyšší úřady výhradně Češi
 - Pro Moravu – úředníci Moravané
 - Stanovil pravidla vlády, nemá v Evropě obdobu, byl omezen šlechtou:
 - Omezil právo vybírat daně
 - Budou dědit i dědici v nepřímé linii
 - Šlechta nebude táhnout za české území
 - (kapitulační listiny)
 - Snažil se vládnout energicky
 - V roce 1318 musel podepsat Domažlické Listiny:
 - Zvítězila šlechta, v čele Jindřich z Lipé
 - Poté ztratil zájem o trůn
 - neznamená jenom ztrátu prestiže, znamená i rozšíření území trvale:
 - Chebsko, Horní Lužice, téměř celé Slezsko
 - Diplomatické úspěchy: ovládl města v Itálii
 - Byl spojen s Fr. rodem
 - V bitvě u Kresčaku zemřel 1346
 - Po smrti Elišky se oženil s Beatris; syn Václav Lucemburský (největší básník této doby)
 - Rozvíjí se česká kultura; Dalimilova Kronika, Alexandreida
- Karel IV. (1346-1378)
 - Narodil se r. 1316, byl vězněn na Kosti
 - Převezen do Francie, v 8 letech biřmován, kmotrem mu šel Karel
 - V 8 letech zasnouben s Blankou z Valoa, zemřela 1348
 - Pak uzavřel ještě další 3 sňatky

- Jan Lucemburský ho pověřil správou Italských měst, usilovali mu o život, musel se spoléhat na sebe
- Povolán do Čech 1333, napsal Vita Caroli: zapomněl český jazyk, znovu se ho naučil
 - Uměl Francouzsky, Italsky, Latinsky, Německy i Česky
- Vrátil se bez Blanky, ta se pak taky naučila česky
- Dostal titul Markrabě Moravský
 - Mohl vládnout za Otce
- Neměl kde bydlet, Pražský hrad vyhořel, bydlel na Staroměstském náměstí. Roku 1338 začal s obnovou Pražského hradu, pomalu začal zpět vykupovat královské statky, měl podporu církve
- Sněm ve Wroclavi, Jan Lucemburský mu zde předal oficiálně vládu nad českým královstvím
- Vzniklo v Praze arcibiskupství, papežem se stal jeho vychovatel z Francie, Kliment VI., první arcibiskupem Arnošt z Pardubic
 - Český stát se vymanil z říše Římské církevně, tudíž i politicky
- 1346 vybojoval jeho otec pro Karla titul král Římský, králem Českým se stal až po bitvě u Kresčaku
- Měl velkou autoritu, s korunovací na císaře nespěchal, v roce 1355 jel na korunovační cestu do Říma, stal se císařem Římským
- 1356 vydal zlatou bulu Karla IV.
 - Výhody pro české království
- Neexistovaly původní korunovační klenoty, nechal vytvořit novou korunovační korunu, obsahuje trn z Kristovy koruny
 - Věnoval tuto korunu sv. Václavovi, proto Svatováclavská
 - Uchovávána v kapli sv. Víta, se 7mi klíči
- 1347 korunovace
- 1348 – zemřela jeho první manželka Blanka
 - Karel vytvořil instituci Země Koruny české
 - Hlavní země Koruny české jsou Čechy, a vedlejší, nedělitelné jsou Morava, Slezsko a Lužice
 - Ovládl území Horní Falce, lénem Karla IV. – nové Čechy. Pak ovládl Braniborsko – ekonomicky významné, a Svidnicko
 - Zřídil na Moravě Zemské desky
- Chtěl propojit České země s Jižní Evropou, založil obchodní cestu Vídeň-Brno-Olomouc-Opava
- Podporoval zemědělství, přivezl vinnou révu
- Za jeho vlády žily v Čechách 2 miliony lidí, na Moravě a Slezsku 1+1
- 1355 chtěl prosadit nový říšský zákoník Maiestas Carolina
 - Znamenalo by to omezení práv šlechty
 - Česká šlechta ho odmítla, zmizel v "Ohni"
- Rádci pocházeli z měšťanstva a duchovenstva
- Kultura:
 - Mistr Theodorik – nejvýznamnější malíř této doby
 - Byl obklopen mimořádnými lidmi
 - Kancléř – Jan ze Středy – Olomoucký biskup
 - Matyáš z Arasu – zahájil stavbu nové katedrále sv. Víta
 - Petr Parléř zhotovil královu bustu, po smrti Matyáše pokračoval ve stavbě katedrály
 - Obnovil pražský hrad, založil klášter Emeuzský
 - Založil Nové město Pražské, podílel se na projekci

- Položen základní kámen pro hrad Karlštejn – pevnost pro říšské korunovační klenoty
- 1357 se začal stavět nový kamenný most, původně bez soch
- Kostel v Kutné Hoře
- Mistři různých oltářů
- Styl Krásných madon – obrazy s Pannou Marií s dítětem – snaží se vytvořit co nejmilejší tvář
- 7. 4. 1348 Karel založil pražskou universitu: fakulty: artistická - umění, právnická, lékařská, teologická
 - Založil ji pro 4 národy: Český, Polský, Saský, Bavorský
 - Věnoval univerzitě majetek, později vznikla Karlova kolej - 1366
 - Dochází k rozvíjení vzdělanosti
- Velmi lpěl na své rodině:
 - 1349 přidelil bratrovi, Janu Jindřichovi titul Markrabě moravský, později se jím stal Jošt a Prokop
 - Jošt – významný Lucemburk, 1410 byl zvolen králem římským, za rok umřel, schopný válečník, pohřben u Jakuba
 - Byl hodně vysoký, měl zachovalý chrup
 - Dlouho se Karlovi nenarodil syn, později měl syna Václava, se svou 3. Manželkou, 1363 ho nechal korunovat českým králem, ve 2 letech, v 15 se stal králem římským
- Karlovi manželky:
 - Blanka z Valoa - 1348 zemřela
 - Anna Faltská – 1349 se oženil, získal území Falce, 1353 zemřela
 - Anna Svídnická - za 3 měsíce se znovu ženil, dědička Svídnic, měl s ní syna, zemřela 1362
 - Eliška (Alžběta) Pomořanská - 1363 se oženil, měl s ní další syny: Zikmund Lucemburský, syn Jan
- Po smrti byl nazván Otec Vlasti
- 1378 zanechal trůn synovi Václavu VII, do roku 1419
- Václav VII
 - Nikdy nedostal titul císaře
 - Opíral se o nižší šlechtu, rád se věnoval zábavám, nechal postavit Točník, navštěvoval lazebnice, věnoval se bitkám, zábavám
 - Dostal se do sporu s arcibiskupem pražským – Jan z Jenštejna
 - Nabádal krále k určitým krokům
 - Václav ho začal považovat za svého konkurenta
 - Vikář Jan z Pomuku – král chtěl dosadit svého oblíbence, ale Jenštejn chtěl dosadit svého, nechal mučit Jana z NePomuku, pak zemřel – nastalo krvácení do lebky, hodili ho do Vltavy
 - Později se stal svatým 1721, v zahraničí známý
 - Měl mnoho nepřátel – bratr Zikmund, ten se spojil s měšťany a šlechtou
 - 1394 byl král poprvé zajat, byl osvobozen
 - 1400 byl zbaven titulu král římský
 - 1402 byl zajat Zikmundem, také uprchl
 - Jeho autorita poklesla

- Byl stoupencem Jana Husa, v období papežského schizmatu (2 papežové) 1409 – v Pise, byl zvolen další papež
 - 1409 vydává pod vlivem Husa Dekret Kutnohorský
 - Měnil poměr hlasů na universitě 3češi:1cizí
- 1419 končí jeho vláda, dozvěděl se o první defenestraci, měl mrtvici
- Zikmund Lucemburský (1419-1437)
 - Na rozdíl od svého bratra se stal Císařem římským
 - Snažil se ovládnout Čechy, za doby husitské
 - Nechal svolat koncil v Kostnici, za smrt Husa nemohl

Polsko

- Po smrti Boleslava Chrabrého se začíná rozpadat, vládli zde potomci Piastovců
 - Bylo oslabeno, zasahovali sem okolní státy: Říše Římská, Království České
- 1102-1138 Boleslav III. Křivoústý
 - Schopný panovník, v roce 1138 rozdělil Polsko mezi své syny
 - Došlo k rozpadu, využívají toho Němečtí vládcové
 - V roce 1157 Braniborská marka – Albrecht Medvěd
- Němečtí křižáci – výpravy proti pohanům, pak se stalo součástí řádu
- Tataři – bitva u Lednice
- Přemyslovci – opozice – Vladislav Lokýtek – obnovitel Polského státu, 1320 sjednotil knížectví
 - Ovládl Malo Polsko a Velko Polsko
 - Byl korunován na krále
 - Syn Kazimír III. Veliký (1333 - 1370)
 - Ztratil Slezsko, dokončil sjednocení dalších území, získal Halič
 - Nedokázal to dotáhnout až k Baltskému moři – ovládali to tam křižáci
 - Zemřel bezdětný
- Rod Anjouovci (1370 - 1386)
 - Ludvík I. Veliký, synovec Kazimíra
 - Byla vytvořena Polsko-Uherská personální unie
 - Neměl mužského následníka, měl pouze dvě dcery, každá zdělila jednu korunu
 - Hedvika – Polskou – provdal ji za Litevského knížete
 - 1386 – Krevská unie – velkoknížetem Jagello se provdal, byl pokřtěn – Vladislav II. Jagellonský
- Vláda Jagellonců (1386-1572)
 - Vladislav II. Jagellonský
 - Porazil 1410 křižáky v bitvě u Grunwaldu
 - Křižáci byli poraženi, ostatní křižáci se poddali polskému králi
 - Vedl je Jan Žižka z Trocnova
 - Vladislav III.
 - 1444 bitva s Turky u Varny, zahynul zde, prohráli
 - Vzrůstá moc Polské šlechty
 - Kazimír IV. Jagellonský
 - Vydal zákony, které omezovali moc šlechty
 - Pokud vymřou Jagellonci, tak bude král volen šlechtou
 - Z Personální unie vzniká jednotný stát, v Lublinu 1569
 - Rzeiz pospolita – republika
 - 1573 po vymření Jagellonců spory o trůn
 - Jindřich III. z Valoa
 - Vládl na chvíli
 - Zákoník Liberum Veto – šlechta mohla vetovat ustanovení krále

- Po 16. Století zde probíhá období kulturního rozvoje renesance, stoupá moc šlechty

Uhersko

- Udržovali si jednotný stát déle, než Poláci
- Podlehli v 13. Století personální rozdrobenosti
- 1222 Ondřej II.
 - o Zlatá Bula Ondřeje II. – kodifikace práv šlechty
 - Ius resistenci – [právo na odpor]
- Béla IV.
 - o Za jeho vlády se prohnali Uherskem Tataři
 - Němečtí kolonisti
 - o Měl snahu Uhersko sjednotit
- Kremnica – zlato, spišská města – Levoča, Kežmarok – obchodní
- 1301 vymřel rod Arpádovců po meči, po vraždě Ondřeje III.
- Poté si uherské šlechta vybrala Václava V., poté to žádného krále neměli
- Vládli zde Magnáti – Matúš Čák Trenčanský – území dnešního Rakouska + západní Slovensko
- Rod Abovců - východní Slovensko
- Karel Robert z Anjou 1308 – 1342
 - o Opět posílil postavení panovníka
 - o Porazil Abovce 1312, západní území ovládl až v roce 1321, po smrti Matúša
 - o Začala se razit nová mince florén (dukát) – vzorem byla mince z Florencie
- Ludvík I. Veliký – 1342-1382
 - o Nevětší rozkvět Uherska ve středověku – rozvíjejí se města, přichází sem zárodky renesance, vrchol Gotiky – chrám sv. Alžběty v Košicích, Kostel sv. Jakuba v Levoči – dřevěný oltář, vytvořil ho M. Pavel z Levoči
 - o Polsko a Uhersko se spojují, Ludvík zdědil území Polska 1370, vzniká soustátí Uherské
 - o Neměl mužského potomka, dcera Hedvika zdědila Polsko, Marie – Zikmund Lucemburský
- Zikmund Lucemburský – 1387 – 1437
 - o Pobýval často mimo území Uherska, využívají toho Magnáti

Latinské císařství 1204-1261

- 1204 Křižáci vpadli do Konstantinopole, po třídenním drancování ovládli území
- Císař odešel dále na východ, kde moc křižáků nedosahovala, vzniklo zde císařství Nikájské
- Trvalo až do roku 1261, kdy byli křižáci vyhnáni, byla obnovena Byzantská říše – Michael VIII. Palaiologos
- Křižáci způsobili rozdrobenost
- Snažili se o samostatnost Srbové, Bulhaři
- Soupeř Karel z Anjou – ovládal Itálii
- 1274 Unie Lyonská
 - o Pokus usmířit mezi sebou východní a západní křesťanství
- Spory o trůn – 13. – 14. Století
 - o Povstání Soluňských Zélótů 1342-1349
 - Židovská sekta, hlásali návrat k původním křesťanským kořenům
 - Když platí daně měšťané, měla by i šlechta
- Příchod Osmanských Turků
 - o Poslední vpád do Evropy
 - o Velmi ničivý
 - o 14. stol. Do oblasti SZ Asie – Vytínie
 - o Omezovali území Byzantské říše
 - o Orchan – osmanův syn – založil novou armádu = Yeniceri > Janičáři
 - Malý chlapec, kradení, cvičení

- Pronikli do oblasti Bulharska, hlavním městem se stala Adrianopolis
 - 1371 porazili Srby na řece Marica
 - 1389 bitva na Kosově poli
 - 1393 ovládnuto celé území Bulharska, postupně oklešťují Byzantskou říši
 - 1396 bitva u Nikopolis – porážka křižáků
- Oslabení Turků vpádem Mongola Timúr Lenk (Tamerlán) 1402
 - Po jeho smrti zahájili expanzi znovu Turci
 - Papež vyhlásil křížovou výpravu
 - Bitva u Varny (bitva národů)
 - Skončila katastrofální porážkou křižáků, po tomto oslabení obsadili Turci Byzantskou říši
 - 1453 Byzantská říše zanikla, několik týdnů obléhali Konstantinopol, Konstantin Palailogos – poslední císař padl
 - Turci udělali z Konstantinopole hlavní město své říše => Istanbul
- Zablokovali obchodní cesty z Evropy na orient, způsobili nepřímo hledání nových cest
- 1456 zaútočili na Balkán – Bělehrad – nebylo zatím úspěšné, pak ustoupili
- Pronikli do severní Afriky, do Íránu, Gruzii, Arménii
- Po delším obléhání kolem roku 1520 ovládli konečně Bělehrad
- 1526 další křížová výprava, vedena Ludvíkem Jagelonským
 - Část Uherské šlechty ho nepodporovala, byl oslaben
 - V bitvě u Moháče (2,5 hodiny trvala) byl poražen
 - Prchl z bitvy, utopil se v bažině
- 1529 poprvé Turci dobývali Vídeň – nepovedlo se jim to
- Ovládli i Řecko, dnešní území Srbska, větší část Uherska
- 1541 dobyli Budín, ovládli většinu Uherska, potom byl sídelním městem Prešpurk = Bratislava
- 1683 – znovu obléhali Vídeň, byli poraženi, poté jenom ustupovali, na konci prchali
- Říše zanikla až po první světové válce

Vzdělanost a umění vrcholného středověku

- Je dobou velkých hospodářských i společenských změn
- Vznikaly nové celky, bylo potřeba více předpisů
- Stále více roste význam měšťanstva, vytvářejí specifickou kulturu
 - Staví si gotické domy, v přízemí obchody, dílny, většinou podloubí
 - Měli zemědělské zázemí
 - Měli šanci získat vzdělání na universitě
- Změny ve šlechtické vrstvě
 - Setkávali se s kulturou arabskou
 - Projevilo se to hodně v Jižní Francii – Provençans, Itálie
- Období scholastiky
 - Teologie spojená s filosofií – snaha vysvětlit svět z církevního hlediska
 - Schola – slovo původem řecké, znamená to volný čas
 - Základem je smířit rozum a víru
 - Křesťané vzali na milost pohanské filosofie – Aristotela
 - Dříve se lidé mohli vzdělávat v Benediktýnských školách, poté na universitách (univerzální vzdělání)
 - Arabští učenci
 - Avicenna – lékař, Averroes – psali komentáře k Aristotovým dílům
 - Tomáš akvinský – dominikánský mnich
 - Navázal na Aristotela, přizpůsobil to křesťanskému světu – láska a Bůh
 - Cesta k pravdě vede dvojí: zjevení – od Boha, skrze rozum
 - Summa theologiae – chtěl napsat shrnutí vědění
 - Tomismus – jeho styl filosofie

- Jan Duns Scotus
 - Františkánský mnich
 - Opak tominismu, iracionalismus – rozum a víra nemohou být v souladu, protože každý zkoumá jinou oblast
 - Navázali na něj Leibniz, Kant
- Vznik nových mnišských řádů
 - Dominikáni – založení sv. Dominikem 1220
 - Aristokratičtí, hodně pozornosti věnovali vzdělání
 - Bývalo jim svěřeno školství a i inkvizice
 - Dohlíželi nad čistotou pravoslavnosti víry
 - Františkáni
 - Založení sv. František z Assisi 1223
 - Byl synem kupce, našel jiný životní styl, na rovině si postavil chýši, žil v ústraní
 - Byli více spjatí s přírodou, pečovali o nemocné, starali se o duševní pohodu
 - Hlásali lásku k bližnímu
 - Cisterciáci
 - Založený podle města Cistercium
 - Založení sv. Robertem
 - Rozšířili k nám gotickou kulturu
 - Premonstráti
 - Zakladatel sv. Norbert
- University:
 - Universální jazyk vzdělavců – latina
 - Nejdříve byly zakládány v Itálii – nejstarší Bolgoňská, pak Padobská, v Salernu
 - Pařížská universita – Sorbonne, Oxford, Cambridge
 - Měli 4 fakulty: artistická, právní, lékařská, teologická
 - Měli právo udělovat vědecké tituly – doktor, magistr, bakalář
 - Hodnostář – Děkan, představitelem university – lektor
 - Měla právní a správní autonomii
- Rytířská kultura:
 - Vzniká v pol. 12. St. v Jižní Francii
 - Setkávali se na křížových výpravách s arabským světem
 - Mladí mužové byli pasováni na rytíře – jestli vykonal nějaký hrdinský čin
 - Slíbil, že bude vyznávat typické středověké cnoti: zbožní, stateční, věrní, ochraňovat slabé
 - Rytířské turnaje – zábava + cviky k boji
 - Hrou mezi dámy a pány
 - Rozvoj milostné poezie – trubadúři, truvéři, minesengři
 - Prožitek emoce, síla citů
 - Kult ženy se zvýšil díky uctívání Panny Marie
- Umění:
 - Gotika – název vznikl díky omylu humanistického umělce Vasari – uvědomoval si, že z antiky nevychází, myslel si, že ji do Evropy přinesli Gothové
 - Vznikla ve střední části Francie někdy kolem roku 1150
 - V Čechách vydržela až do 16. St.
 - Používá nové konstrukční prvky:
 - Gotická stavba má slabé stěny, a aby se nezřítla, tak ze stěny vyrůstá opěrný systém
 - Každá stavba je završena klenbou – žebrovou
 - Významný kámen uprostřed X – klenák

- Lomený oblouk – při stavbě portálů, oken – zdobena kružbou, zdobeny vitrážemi – barevná skla zdobená olovem
- Všechno je vertikální – má znarodňovat cestu k bohu
- Profánní stavby – kupecké domy, hrady...
- Duchovní stavby – katedrála, kostely, kláštery...
 - Rozdíl mezi kněžištěm a lodí zmizel – hala
- Nejvýznamnější stavby: Notre Dame – chrám v Paříži, katedrála v Miláně, katedrála v Kolíně nad Rýnem, ve Štrasburku, v Asissi, westminsterské opatsví, King's College – v Cambridgi, katedrála v Remeši, v Chartres...
- Malířství:
 - Vzniká desková malba, malovalo se na dubové desky olejovými barvami, přetrvávají fresky, malíř nemaluje jenom symbolicky, ale snaží se zachytit psychologický stav, postava je velmi štíhlá, esovitě prohnutá
 - Giotto di Bondone – Ital, jeho obrazy mají renesanční charakter
 - Později se odpoutalo od architektury
 - Pieta – sousoší Panny Marie držící na kolenou Krista, sňatého z kříže
 - Madony – Panna Marie s malým Kristem

Zámořské objevy (15. Stol -)

- Roste počet měst, roste jejich význam
- Potřeba odbytiště pro řemeslnou výrobu
 - Hledání surovin
- Velký zájem v Evropě o luxusní zboží z Asie – koření, čínský porcelán, látky
- Peníze – razily se z drahých kovů, v Africe zlato bylo
- Hedvábná stezka
 - Začátek v Osmanské říši v Istanbulu, byla ale nebezpečná, Turci Evropany neměli rádi
- Nebo přes Suezský průplav, přenést na suchu
- Začali hledat jiné cesty
 - Vylepšené lodě – stabilnější, lépe ovladatelné
 - Orientace: kompas, astroláb, astrologické tabulky, lepší mapy – větší přesnost, sestrojen první globus – M. Behaim
 - Odvaha námořníků překonat legendy
- Námořníci:
 - Portugalci – výhodou bylo, že měli podporu jejich prince – Jindřicha Mořeplavce – finančně podporoval cesty již v 15. Století, cesty kolem Afriky, do Indie pro koření
 - Dobyť přístavu Ceuta 1415 na pobřeží Afriky
 - V cestách dělali přestávky, kvůli legendám, kvůli velkému bohatství – zlato
 - Bartolomeo Diaz – 1487 dosáhl mysu Dobré naděje – jih Afriky
 - Vasco da Gama – výprava do Indie – 1497
 - Fernão Magalhães – obeplul svět, ve španělských službách, na jih Ameriky, proplul průlivem, dostali se do tichého Oceánu, na Filipínách ho zabili, cestu dokončil jeho přítel S. del Cano
 - Při svých cestách zakládali na pobřeží stanice – měly poskytovat servis dalším mořeplavcům
 - Jejich cesty mířily hlavně do Indie, největší portugalská kolonie – Brazílie
 - Španělé – jejich objevy začaly později
 - Byli rozděleni do menších států, místy pod nadvládou Arabů
 - Portugalské úspěchy je motivovaly
 - 11. Října 1492 – Kryštof Kolumbus – ve španělských službách
 - Jeho cesta: do střední Ameriky – ostrov San Salvador = Samana Cay

- Podnikl více plaveb, nenašel ale zlato, takže zemřel v chudobě
- Ovládli kanárské Ostrovy – Vasco Meňes de Balboa – překročil panamskou šíji
- Amerigo Vespucci – Ital, prozkoumal území Severní Ameriky, 1511
- Konkurence Španělů s Portugalci >> smlouva Tordesillas – rozdělila hranice vlivů ve světě: čára, na západ Španělé, na východ Portugalci – Indie, Afrika
- Francouzi: - v první polovině 16. Stol, se dostali na pobřeží Kanady – J. Cartier
- Angličané: po porážce španělů ovládli skoro celý svět
- Nizozemci – angažovali se všude, založili New York

Mimoevropské civilizace

- Představy Evropanů vycházely z antických bájí, z bible
- Mandevillův cestopis – popisuje bájná zvířata, různé pověsti
- Prvně obepluli Afriku
 - Na severu byli Arabové, ty už znali
 - Ve středu Černá Afrika
 - Méně vyspělé civilizace, v povodí řek – Niger, Kongo
 - Celkem vyspělé zemědělství, těžilo se zde zlato, sůl
 - Kulturní úroveň byla nižší
 - 3 náboženství: Křesťanství, Islám, místní kmenové kultury
 - Neexistovala zde psaná historie – hlavními prameny jsou archeologické nálezy, ústní lidová slovesnost
- Poté do Asie
 - Indie
 - Ve 4. – 5. stol se zde vytvořil jednotný stát
 - V 6. -7.stol s stát rozpadl pod nájezdy Bílých Hunů
 - Zůstávala rozdrobená
 - Ve 13. – 14. stol byl další pokus Indii sjednotit
 - 1398 Tamerlán (sjednotil Indii) ??
 - Byl předákem mongolů
 - Mongolové
 - Kočovní kmeny
 - Kolem roku 1200 je sjednotil Temüďžin (Čingischán)
 - Podmanili si Asii – Čínu
 - Táhl do Evropy
 - Nakonec se říše rozpadla, v celku zůstala jenom východní část
 - Vládcem Chán Kubtaj – na jeho dvoře pobýval Marco Polo
 - Pokus o obnovení provedl Timur Lenk, ale říše se definitivně rozpadla
 - Čína (115-116str) – náboženské a filosofické poměry, seznam vynálezů
 - Japonsko
- Amerika
 - Střední a Jižní
 - Poměrně vyspělé civilizace – písmo a kalendář
 - Rozvinuté zemědělství – kukuřice
 - Existoval zde vyspělý obchod, řemesla
 - Neznali kolo
 - Nejstarší civilizace vznikaly v Andách –
 - Archeologické nálezy kolem roku 3tis. př. n. l.
 - Říše Inků
 - Vyspělá kultura, poměrně velké znalosti z lékařství

- Vytvořili kalendář, Kult Slunce
- Získávali kovy z rud: cín, měď olovo stříbro, bronz
- 1531 – 1535 Francisko Pizzaso a Diego Almagro ji ovládli
- Říše Májů
 - Na poloostrově Jukatán
 - Měli městské státy, byly ekonomicky a právně soběstačné
 - Neznali kovy, občas získaly nějaké měděné výrobky obchodem
 - Znalosti matematiky a astronomie
 - Sochařství a architektura
 - Přežila až do 17.stol
- Říše Aztéků
 - Převzali dovednosti a znalosti od májů
 - Pěstovali více zemědělských plodin
 - Pěstovali domácí zvířata: pes, krocan, kachny
 - Znali zavlažovací zařízení
 - 1519-1521 Hernando Cortés, říše byla ovládnuta
- V severní Americe
 - Většina se jich živila lovem a sběrem
 - Irokézové
 - Živili se zemědělstvím
 - Žili v dlouhých domech
 - Rada matek
- Když se s nimi setkali Evropané, byl to pro ně velký šok
 - Vyvinuly se dva přístupy:
 - Idealizace – to jsou ti správní, neviní lidé, žijí v souladu s Bohem
 - Despekt – indiáni – pohané, nižší kategorie, byli násilně pokřesťanšťováni, ničeny kultury, města, obyvatelé jsou odvlékáni do otroctví
- Důsledky zámořských objevů:
 - Poznání nových kultur, plosin, zvířat
 - Dokázalo se, že je země kulatá, objeven další kontinent
 - Výměna mikroorganismů a nemocí – syfilis od indiánů, chřipka pro Indiány
 - Získána odbytiště pro suroviny
 - Získáno zlato – převážně z jižní Ameriky
 - V 16 století peníze ztratili hodnotu, inflace, poměrně brzy to skončilo
 - Zemědělství. Kožešiny, těžba rud ze Severní Ameriky
 - Obchod – velký trojúhelník obchodu
 - Centra obchodu se přesunula na Atlantické pobřeží, země ve středozeší ztráceli na významu
 - Padro Alvarez Cabral 1500 – Brazílie

Stagnace a krize

- Příčiny:
 - Docházelo ke kolonizaci okolního území, hodně zemědělské půdy, cena potravin stagnovala
 - Po řemeslném zboží byla poptávka: ceny stoupaly
 - Rolníci museli směnit na trhu za peníze, tak pak neměli na zboží
 - Vyráběli si doma
 - Slábla směna mezi venkovem a městem
 - Demografická deprese:

- 3 morové vlny >> vymírání lidí, snižovalo se množství lidí
- Produktivita rostla jenom mimo cechy – brzdily rozvoj
 - Florencie – začaly zde vznikat manufaktury
 - Z Itálie do Flander a Brabantsku – Nizozemí
 - Pak do Anglie
- Problémy vyvolávaly sociální bouře:
 - Různé povstání:
 - Jacquere, Vota Tailera
 - Karel IV. dbal na ekonomický rozvoj
 - Nespokojenost obyvatelstva s bohatostí církve
 - Církev po nich chtěla, aby žili morálně, sama se tak neřídí:
 - Opravné hnutí
 - Způsob života církevních hodnostářů
 - Církev vybírala poplatky – za křtiny, za pohřeb, za různé církevní obřady, platili se feudální dávky, desátek, začalo se platit za obsazení úřadu – stačilo, když měl peníze
 - Duchovní zastávali více úřadů zároveň
 - Platilo se za odpustky – lidé si museli kupovat odpustky
 - Kritizovali je učenci:
 - John Wiclef – mistr oxfordské university
 - Bibli by si měl přečíst každý
 - Přeložil bibli do anglického jazyka
 - Kritizoval papeže, odpustky, mnišské řády
 - Ochraňoval ho Eduard III
 - Nechtěně vyvolal povstání Vota Taylera
 - Zemřel v ústraní, nesouhlasil s povstáním
 - Karel IV.
 - Pro nápravu mravů povolal K. Waldhausera
 - Kritizoval systém
 - Jan Milíč z Kroměřížě
 - Nezůstával jenom u kázání
 - V Praze založil dům – Jeruzalém
 - Útulek pro prostitutky, které chtěly žít mravně
 - Matěj z Janova
 - Největší teoretik před Husem
 - Psal latinsky
 - Mistr Jeroným Pražský
 - Cestoval s jednou z dcer Karla VI. do Anglie
 - Dovezl Wiclefovi spisy do Čech
 - Pak ho upálili
 - Mistr Jan Hus
 - Narodil se v jižních Čechách, v Husinci u Prachatic
 - Pocházel ze selské, bohaté vrstvy
 - Stal se bakalářem, doktorem, mistrem university
 - Kázal v kapli Betlémské
 - Postavili ji 2 pražští měšťané, bude se zde kázat česky
 - Jeho kázání poslouchala i šlechta
 - Byl pod ochranou Karla VI.

- Vydal dekret kutnohorský – mění se poměry hlasů na universitě
- Zbyněk Zajíc z Hasenburka
 - Koupil si titul arcibiskupa
 - Prvně s Husem vycházel dobře
 - Pak Kritizoval odpustky, souhlasil s Wyklefem
 - Spálil Wiklefovy spisy
 - Uvalil na Husa první kladbu 1410 – neměla váhu
- 1412 vydal papež další odpustkovou bulu
 - Podnítil lidové nepokoje
- Byla na něj uvalena Papežská kladba spojená s Interdiktem
 - Byl považován za kacíře, a tam kde pobývá se, nemohly pořádat církevní obřady
- Odešel z Prahy, na Kozí Hrádek – kázal pod širým nebem
 - Napsal zde díla: Postila, O církvi, Dcerka...
- Z iniciativy Zikmunda byl svolán koncil v Kostnici
 - Hus byl na tento koncil pozván
 - Zikmund ho vybavil Glejdem – bezpečná cesta
- Krátce poté, co přijel do Kostnice, byl zajat a uvězněn
- Udělali z Husa kacíře, byl upálen 6. 7. 1415
 - Na břehu jezera, prvně se udusil
 - Popel hozen do řeky Rýn
- Zůstával v kontaktu, psal si s Jakobkem ze Stříbra 1414
 - Začal podávat i krev páně ve formě vína – přijímání podobojí – uterque (kališníci)
 - Mezi laikem a knězem není před Bohem žádný rozdíl

Husitství

- Od 1419-1422 doba obrany, čechy se bránili, hlavně chudí lidé, sešel se český zemský sněm, sepsána listina (ověšena pečetěmi) kolem 452 šlechticů.
 - Universita Karlova byla prohlášena za rozhodčího ve věcech církevních
 - Chiliasmus – sekta, původně židovská, myšlenka: už brzy přijde poslední soud, uchýlovali se na hory – obávali se potopy (Oreb, Beránek, Bzí, Zelená Hora)
 - Budou zachráněni lidé z pěti měst: Klatovy, Louny, Žatec...
 - Chtěli změnit společenský systém, neplatit daně
 - Měšťansko-setnická opozice
 - Žádali, aby byla církev chudá
 - Katolíci
 - Zůstali na svých pozicích, změny nechtěli
 - Nejvíce radikálů žilo v Praze
 - Radnice chtěla hnutí potlačit, zajali pár radikálů
 - Jan Želivský – kazatel v kostele sv. Panny Marie Sněžné
 - Dokázal vzburcovat lidi, navedl je, aby uspořádali průvod a žádali propuštění zajatých
 - 30.7.1419 – cestou napadali kostely a drancovali je
 - Někdo hodil do davů kámen, byla zasažena monstrance
 - Do popředí vystupuje Jan Žižka z Trocnova
 - První Pražská defenestrace
 - Všichni konšelé zahynuli
 - Na novém městě Pražském byla ustanovena vláda radikálů – Jan Želivský
 - Volba nového krále: Zikmund – musel se zmocnit hlavního města

- Radikálové se rozhodli, že se někde usadí, založili Tábor – primitivně komunistický život, v čele hejtmani
- V březnu další houf radikálů s Janem Žižkou z Trocnova směr Tábor
 - Žižka zvítězil – bitva u Sudoměře – 2 rybníky a bahno
- Praha odmítala Zikmunda přijmout, vyhlásil křížovou výpravu
 - Husité přišli Praze na pomoc, jednali o programu:
 - Čtyři Pražské artikuly
 - Svobodné kázání slova Božího – svoboda projevu a vyznání
 - Přijímání podobojí – rovnost lidí
 - Konec světského panování kněžstva – církve se nebude plést do politiky
 - Trestání smrtelných hříchů bez rozdílů stavů – rovnost před zákonem
 - Společně bojovali – Vítkov – dřevěné sruby a záseky – 14. 7. 1420
 - Zikmund Lucemburský byl poražen poprvé
 - Pokusil se ještě jednou Prahu dobýt – pod Vyšehradem – porážka Zikmunda
 - Z Vyšehradu zbyly trosky
 - Zikmund odtáhl, nejednota už i v Táboře
 - 1421 v Táboře – nebylo možné, aby tam zůstávali všichni, vyhnání radikálnější – táborští pikarti
 - Bůh je součástí přírody – panteismus
 - Odmítali všeobecně autority, lidé mají žít v chudobě
- Lantfrýdy – správní celky, na které byly rozděleny Čechy – sdružovala se tam šlechta z královských měst
 - Čáslavský zemský sněm 3. -7. 6. 1421
 - Oficiálně sesadili Zikmunda z trůnu
 - Dokud si Čechy nenajdou krále, tak je bude spravovat 20 správců:
 - 5 pánů, 7 rytířů, 8 měšťanů
 - Poprvé mají měšťané právo hlasu >> stává se stavovskou monarchií
 - V Čechách byla katolická církev zbavena moci
 - 4 pražské artikuly se staly ústavním zákonem
- Jan Žižka kompletně oslepl u Raabí
- 1422-1436
 - 1422 – druhá křížová výprava, Zikmund, ke Kutné hoře - porážka, porážka u Německého brodu, musel se stáhnout do Uherska
 - 9. 3. 1422 Jan Želivský byl popraven a i radikálové, politického vedení se ujali umírnění husité
 - Zikmund Korybut – měl se stát českým králem, nestal se jím, byl z Čech vyhnán
 - V Táboře
 - 1423 Žižka odchází se svými věrnými, do východních Čech, založil Orebské bratrstvo – Menší tábor
 - Jan Roháč z Dubé
 - Žižka nechal sepsat Vojenský řád – vnáší pravidla do boje, do plenění
 - Žižka zdokonalil vozovou hradbu
 - Svatohavelský sněm
 - Vzniká uskupení Panská jednota: šlechta vyšší, nižší, měšťanstvo – rozdělili si církevní majetek
 - Jak katolíci, tak kališníci
 - Nejvíce jim vadl Žižka – bitva u Malešova
 - Vytvořil vozovou hradbu, porazil panskou jízdu
 - Usmířili se, společně se domluvili, že potáhnou na Moravu
 - Žižka se ho ovšem nezúčastnil, zemřel

- Nástupcem se stal Jan Roháč z Dubé, později Prokop Holý Veliký – byl ještě větším stratémem než Žižka, byl ovšem poražen
 - Tažení vedl Zikmund Korybut
- 1426 Třetí křížová výprava proti Čechům, museli projít přes Nakléřovský průsmyk v krušných horách
 - Poblíž Ústí nad Labem svedli bitvu, zvítězili Husiti
- 1427 Čtvrtá křížová – útok na Tachov, křižáci byli posíleni přítomností kardinála Jindřicha z Winchestru
 - Spojili se zde Táborité, Sirotci, kališnická šlechta – ovládli Tachov
- 1428 Rejsy – Spanilé jízdy – výpady do sousedních území
 - Pod vedením Čapka ze Sán se dostali až k Baltickému moři
 - Odveta za křižáky, drancovali – ničili kulturní památky – modloslužebnictví
 - Chtěli se ospravedlnit – vyváželi listiny – Husitské manifesty – v jazyce dané země, Husitství se šířilo do dalších zemí
 - Až do roku 1433
- 1431 Pátá křížová výprava
 - Obrovské vojsko, Zikmund a papež se spojili
 - Proti nim vojsko Husitů, ale bylo jich mnohem méně
 - Zaútočili u Domažlic, vzali si sebou Juliána Cesariniho – polní mše – zpěv chorálů, když slyšeli zpívat Husity, tak utekli. Husité je pronásledovali.
- 1431 se schází koncil v Basileji až do 1449
 - Cílem bylo udělat jasno, jestli je důležitější koncil, nebo papež
 - Byl sem pozván Prokop Holý a Jan Rokycana (husitský kněz)
 - Sjednali si podmínky pro jejich cestu do Basileje a zpět – Soudce Chebský
 - Nedohodli se
 - Znovu se utváří panská jednota
 - To co chtěli, už měli >> radikálové překážka
 - Bitva U Lipan 30. 5. 1434
 - Na obou stranách bojovali Husité
 - Všichni radikálové byli pobiti (10tis. lidí)
 - Byl zabit Prokop Holý
 - Bitvou u Lipan Husitství nekončí
- Znovu přebírá vedení Jan Roháč z Dubé, v čele radikálů prohlašuje, že Zikmunda na krále nepřijme
 - Zikmund dal obléhat hrad, kde sídlili, po roce ho dobyl
 - 1436 podepsání basilejských kompaktát, zástupci české šlechty spolu se Zikmundem, dohodli se na:
 - V Čechách přijímání pod obojí
 - Církvi se nic nevrací
 - Za to přijmou Zikmunda za krále
 - Podepsáno v Jihlavě
- Zikmund se vrací 1337 do Uherska, zastavil se ve Znojmě, tam zemřel
- Petr Chelčický
 - Pocházel z rodiny hejtmanů, neměl universitní vzdělání
 - Odvolával se na Bibli
 - Říkal, že pozemský život je zkouškou, kterou na nás sesílá Bůh
 - Z jeho víry vzniká sekta, založena v Kunvaldu u Žamberka – Jednota Bratrská
 - 1457 založena, 1467 se osamostatnila jako samostatná církev
 - Stoupenci poddaní, nebo drobní řemeslníci

- Stále více se k nim přidávala učená vrstva – J.A.Komenský
- Zikmund měl dceru, která byla provdána za Albrechta Habsburského
- 1437 Albrecht Habsburský
 - Král český i Uherský
 - Zemřel 1439 při tažení z boje s Turky
 - Alžběta porodila syna – Ladislav Pohrobek (1440-1457)
- Začaly se obnovovat Landfrýdy – na správě se podílí jak šlechta, tak měšťanstvo
 - Lanfrýd východočeský – kališnický, v čele Jiří z Poděbrad 1444
 - Dobrý taktik, stratég, chytrý
- 1444 schází se Český sněm, matka Alžběta předkládá návrh, že se Ladislav stane českým králem. Souhlasili s tím
- Jiří z Poděbrad
 - 1448 dobyl Prahu, tajným nočním obchvatem, katolíci prchali z Prahy, Jiří zajal akorát Minhartu z Hradce
 - Začal používat neoprávněně titul Zemský správce
 - Proti nekatolíkům se vzbouřili Katolíci >> založili Strakonickou jednotu
 - Oldřich z Rožmberka
 - Na protest ovládnutí Prahy
 - 1452 český sněm >> titul Zemský správce
 - 1452 Ladislav Pohrobek byl korunován králem Uherským, o rok později se ujal českého království. Jiří z Poděbrad získal jeho náklonnost
 - Začal obnovovat politickou a hospodářskou stabilitu země:
 - Nechal provést revizi pozemkové držby
 - Byl obnoven zemský soud
 - Ladislav Pohrobek mezitím onemocněl, choroba se stupňovala, nakonec zemřel 1457 na leukémii
 - 2. Manželkou byla Johana z Rožmitálu
 - Konala se volba krále, Jiří byl zvolen, 1458 byl korunován, podmíněna tím, že se stane katolíkem z utrakvisty
 - Byl králem dvojího lidu: jak ke katolíkům, tak k utrakvistům
 - Jednota bratrská byla pronásledována
 - Pozval si cizí ekonomy, díky tomu začal zavádět monetaristickou politiku – ekonomický systém pro podporu trhu, stát je tak bohatý, kolik má drahých kovů – velmi prospěšné
 - Katolíci se k němu chovali velmi rezervovaně
 - 1462 vyslal poselství k papeži, žádal o potvrzení Bazilejských kompaktát, ten je odmítl, a prohlásil za neplatná
 - Vznikla jednota zelenohorská
 - Nebezpečí Turků pro Evropu
 - Měl plán: liga Křesťanských panovníků 1464:
 - Eliminovat papeže
 - Sjednotit panovníky
 - Obrana a boj proti Turkům
 - Poselství: Lev z Rožmitálu, Václav Šašek z Bířkova – cesta až na území Portugalska, Španělska, Německa, měli dokazovat, že česká společnost je kultivovaná
 - Hlavní osobou bude Ludvík XI.
 - Zemřel papež Pavel Pius II., dalším se stal Pavel II. – 1466
 - Kompaktáta, Jiří z Poděbrad znovu do kladby
 - 1468 se vykonavatelem papežovi stal Matyáš Hunyadi Korvin

- 26. 2. 1469 porazil Matyáše v bitvě u Vilémova, povedlo se mu ho zatkout, Matyáš sliboval, že se nebude snažit Český stát ovládnout, nechal se korunovat za 3 měsíce králem v Olomouci
- Na trůn měl nastoupit Vladislav II. Jagelonský
 - Měl 13 let
- Pravomoc převzali manželka Johana a syn Jindřich, vnukové z Minsterberku
 - Jindřich nechtěl království a rodinu zavléct do války, takže volit Jagelonce
- Vladislav II. Jagelonský
 - 1471 se stal králem
 - Od tohoto roku byli čeští králové 2 – Vladislav a Matyáš
 - Dohodli se poté na tom, že oba budou používat titul král český, Vladislav jenom Čechy, a Matyáš ostatní
 - 1495 Matyáš umřel, a novým králem se stal Vladislav II. Jagelonský
 - Od roku 1490 se vyvíjí český stát v personální unii s Uherskem, do konce první světové války
- Jan Tovčovský z Nimburka
 - Zemský správce Moravy, i když byl kališník

Uhersko

- Zikmund
 - Svou aktivitu věnoval ovládnutí Čech, a říši Římské
 - Posilování moci magnátů
 - O Uhersko se moc nestaral
- Po jeho smrti zde vládl Albrecht Habsburský - zeť
- Jeho vdova zvolila půl ročního syna Ladislava Pohrobka
- Uhersko se rozděluje do 2 táborů:
 - Pro Ladislava Pohrobka
 - Na pomoc přišli i vojáci z Čech – Jan Jiskra z Brandýsa, většinou patřili k radikálům, celý život bojovali, vzniklo vojsko: Bratříci
 - Proti – šlechta střední – zemané
 - Protihabsburská
 - Jan Hunyadi – sedmihradský zeman, vyznamenal se v boji s Turky, jeho vliv sílil, 1440 byl zvolen za gubernátora Uher
 - Bitva u Lučence 1451
- Pohrbek byl 1452 zvolen králem
- Po smrti Jana Hunyadiho se jeho funkci snaží přebrat syn Ladislav Hunyadi, nakonec je popraven
- 1457 Ladislav Pohrbek zemřel, vybrali si Matyáše Korvína
- Matyáš Korvín
 - Snažil se porazit Bratříky
 - 1458 Šarišský Potok, zbytek se uchýlil na sever, definitivní porážka 1467 v bitvě u Velkých Kostolán
 - Všichni sice nezahynuli, tak dostali nabídku, že můžou jít do vojska Uherska – vytvořili Černý pluk - velice obávaní
 - Podporoval kupce, obchod, těžbu drahých kovů – měď – Banská Bystrice, zlato, stříbro
 - Období kolonizace Valašska – usadili se v Beskydech
 - V jeho době se sem šíří renesance
 - Matyáš zavedl nový jazyk – češtinu, kterou se hovořilo na Moravě
 - 1465 založil první školu – universitu: Akademia Istropolitana

Doba Jagellonská (1471-1526)

- Vladislav II. Jagellonský

- Období oslabení Českého státu – ztratil vedlejší území koruny České – Matyáš Korvín
- 1490 Korvín zemřel, spojení Čech a Uherska v personální unii, přesídlil do Budína
- Slabý panovník, měl málo energie, král Bene, úpadek královské moci
- Období zvyšování hospodářské aktivity šlechty – feudální velkostatky
 - Nový životní styl >> čím dál víc peněz
 - Pěstování obilí, vinná réva, začínají se zde objevovat rybníkářství
 - Rybníky – Jakub Krčín z Jelčan, Štěpánek Netolický – Zlatá stoka
 - Rybníky zakládány i na Moravě
 - Stále více se zvyšovaly poddanské povinnosti
 - Nespokojenost, bouřili se, utíkali z pozemků
 - Z poddaného nevolník – nemá osobní svobodu
 - Povstání:
 - Zábřeh na Moravě – 1494 – zabili majitele panství, potlačeno
 - Ploskovice – 1496 – Dalibor z Kozojed – na jeho panství odcházeli poddaní, uvězněn v Praze, byl popraven za vraždu souseda
 - Kutná Hora – 1496 – havíři se vzbouřili, skončilo tragicky, popraveni, skončilo to velkým masakrem
 - Bouře se objevili i v Praze, konšelé byli obviněni, že se nestarají o Prahu: 2. Pražská defenestrace 1486, zabiti
- Náboženské a politické poměry
 - Kutnohorský náboženský smír – potvrzení, že obě náboženství jsou legální 1485
 - Spory mezi šlechtou a královskými městy:
 - O královská privilegia (právo varné, trhové...)
 - 3. Hlas zemského sněmu
 - Velké spory vzájemně, někde bojovali proti šlechticům
 - 1500 Vladislavské zemské zřízení
 - Pokus problém uspořádat v prospěch šlechty, města ho nepřijala
 - Povstání na panství Křivokládkém, kvůli přílivu Luteránům z Německa 1517
 - Svatováclavská smlouva 24.10.1517
 - Začala být projednávána na sněmu na sv. Václava
 - Kompromis:
 - Města mají právo 3. Hlasu, šlechta právo podnikat

- Ludvík Jagellonský

- Byl schopnější než jeho otec, vládl 10 let
- 1519 k nám přicházejí luteráni
- 1525 byla obnovena Basilejská kompaktáta
- Sestra Anna, o České země měli zájem Habsburkové, dělali to sňatkovou politikou, heslo: Války ať vedou jiní, ty šťastné Rakousko se zas nubuj! – do Švédska
- Ludvík si vzal Marii Habsburskou, jeho sestra Anna se provdala, za sourozence od Marie
- Smlouvy s Habsburky o nástupnictví 1515 – vládne po smrti jednoho muže

- Vladislavská Gotika

- Vrcholné období gotiky u nás
- Benedikt Ried, Matěj Rejsek
- Vladislavský sál – složitá klenba, Pražská brána, Chrám sv. Barbory, chrám Svatovítský – tribuna

Situace v Uhrách

- Útoky Turků – ovládli velké oblasti na Balkáně – nejsou zde přirozené hranice
 - o Křížová výprava 1514 – arcibiskup Ostrřihovský
 - Ukázalo se, že šlechtici raději hájí své zájmy, aby si vydobyli své práva
 - Špatné zásobování vojáků (sedláci, chudí měšťané)
 - Nakonec jim na pomoc Magnáti nepřišli, vzbouřili se proti nim
 - Jiří Dóža – postavil se do čela povstalců – ovládli velkou část Uherské nížiny
 - Jan Zápolský vedl výpravu proti sedlákům, porazili je
 - o Sněm:
 - o Vyhlášeno, že sedláci musí respektovat Věčné ticho – nemají právo se bouřit – zavedení nevolnictví
- Byla znehodnocována mince
- Další křížová výprava proti Turkům – 1526 – Ludvík I. Jagelonský – zůstal se svým vojskem osamocen
 - o Bitva u Moháče – 29. 8. 1526
 - Trvala 2 hodiny
 - Polovina vojska Uherského pobita, další se dala na útěk, Ludvík se utopil v bažině
- Turci obsadili Budín, obléhali Vídeň

Renesance

- Vzniká v Itálii, vychází z renascio – znovu zrození – návrat k Antice
- Reformace a renesance = východisko pro novověkou společnost
- Význam měšťanstva – vliv antiky
- Předělávali antické památky na křesťanské
- Významy:
 - o Vliv jednotlivce je důležitý
 - o Velký význam na vzdělanost
 - o Člověk musel být nějak společensky aktivní – vědecká, umělecká činnost
- Trecento [tréčento]
 - o První fáze reformace
 - o Dante Aligieri: Monarchia – spis o tom, jak by bylo dobré, kdyby vládl jen 1 panovník
 - o Cola di Rienzo 1347 – ovládl Řím
 - V tu dobu vládl Karel IV., Cola poražen
 - o Francesco Petrarca – korespondence s Karlem IV., Sto sonetů lauře
 - o Giovanni Boccaccio – Dekameron – ukázal, jak se lidé báli smrti
 - o Výtvarné umění:
 - Giotto di Bondone – poprvé postavy zobrazoval plasticky – fresky v kostele v Assisi, dával je do reálných výjevů, ze života Krista
 - Simone Martini – Avignon, křížová cesta v Jeruzalémě, snažil se o plasticitu
- Quattrocento
 - o Centrem se stává Florencie
 - o Hledání harmonie – v životě společnosti, v životě jedince
 - o Hledali ideál tváře – jak by měla být dlouhá, síť, do které vkreslovali
 - o Medici – Cosimo I., Lorenzo I. – nádherný – velký vliv na umění, byla obnovena platonská akademie
 - o Architektura
 - Objevují se první renesanční stavby
 - Filippo Brunelleschi: nalezinec ve Florencii, S. Maria del Fiore
 - Leon Battista Alberti – teoretická díla: S. Maria Novella

- Základní prvky: kupole, horizontála, římsy, oblouk, sloupy, pilastry, arkády, balustráda – zábradlí na střeše, sgrafito – na omítce, využití vyškrobávané omítky, bosáž – plastická fasáda = (rustika)
- Malířství
 - Masaccio – použil první perspektivu
 - Fra Angelico – stavby v poměru k lidem
 - Paolo Uccello – snažil se namalovat z ptačí perspektivy bitvu
 - Piero della Francesca – Konstantinův sen
 - Sandro Botticelli – malovat ideální postavu, Zrození Venuše
- Sochařství
 - Donatello – jezdecká socha
 - Lorenzo Ghiberti – dveře do Baptisteria - plasticky
- Cinquecento
 - Vrcholné období
 - Papež Julius II. – přenesl centrum do Říma
 - Giorgio Vasari – vytvořil pojem gotika
 - Donato Bramante – začal s přestavbou chrámu sv. Petra ve Vatikánu
 - Michelangelo Buonarroti – architekt, sochař a malíř
 - Vymaloval strop Sixtinské kaple, socha Davida, pieta v chrámu sv. Petra ve Vatikánu
 - Leonardo da Vinci – studie člověka, Mona Lisa, dáma s hranostajem, vynálezy
 - Rafael Santi – Sixtýnská madona
 - Titan – obraz Triciana – v Kroměříži
 - Veronese – Svatba v Káni galilejské
- Šíření renesance:
 - Albrecht Dürer
 - Matias Grunewald
 - Lucas Cranach
 - Hieronymus Bosch
 - Hans Holbein
- Renaissance u nás:
 - Letohrádek královny Anny, pro Annu Jagelonskou
 - Zámek v Bučovicích
 - Palác na Pražském Hradě
 - Telč, renesanční domy
- Manýrismus
 - Protáhlé tvary, pitoreskní výjevy
 - Parmigiano, Tintoretto
 - El Greco
 - Na dvoře Rudolfa II.
 - Bartholomeus Spranger
 - Hans von Aachen
 - Arcimboldo
 - Adrien de Vries

Humanismus

- Směr vědecký, provázející období renesance
- Studia Divina x Studia Humana
- Snaží se porozumět antickým textům – studium klasických jazyků (latina, řečtina)
- Vynález knihtisku – Johan Gutenberg – 1450
- Zájem o politické dění, základy politologie – Niccoló Machiavelli - Vladař
 - Správný panovník může rozhodovat o všem, a použití všech prostředků k jednotnému státu

- Astronomie: Mikuláš Kusánský, Mikuláš Koperník, Johannes Kepler, Galileo Galilei, Giordano Bruno
- Význam: otevřeli cestu k novověké společnosti, nové prvky v oblasti ekonomické, vědění

Nizozemská buržoazní revoluce

- Burgeois – francouzsky měšťan
- 17 provincií, každá má svůj sněm, privilegia – jiné zákony, než v ostatních
 - o Na severní a jižní:
 - Náboženské rozdíly: sever - luterství, kalvinismus, novokřtění
 - Na jihu Katolíci, nebo Luterská víra
 - Na jihu: Vlámové – provincie Braband, Atverpy
 - Sever: provincie - Holand, Zeeland Antverp
- Bude doplněno, na straně 38, po Rusku

Reformace v 16. Století

- Reakci společnosti na společenskou krizi
 - o Krize v trojpapežství
 - o Snaha reformovat církev:
 - Koncilní hnutí – církevní koncil má převahu nad papežem
 - V Kostnici, v Basileji
 - Papalismus – neomylný je pouze papež
- Cíle reformace:
 - o Vrátit se k zásadám normy chování podle Bible
 - o Odstranění světské vlády církve v období reformace
- 1. Reformace
 - o Wicliffe + Iolardi – jeho stoupenci (v překladu plevel)
 - o Jan Hus, Jeroným Pražský
 - o Husitství v Čechách
 - o Česká reformace
- 2. Reformace
 - o Německo tvořeno městy, papež a církev zvyšoval požadavky
 - o Majetek církve – 1/3 pozemkového vlastnictví
 - o Martin Luther
 - Přijímání pod obojí, odmítání odpustků, člověk nepotřebuje platit odpustky, aby se zbavil svých hříchů
 - Celkem sepsal 95 tezí, 31. 10. 1517 je přibyl na kostel v Wittenbergu
 - Napsány v latině, přeloženy do němčiny
 - Spor s papežem Lvem X. 1520 – Luther prohlášen za kacíře
 - 1521 pozván do Wormsu na říšský sněm, nejel tam, poskytl mu asil na Wartburg, přeložil písmo svaté do němčiny, o rok později začal veřejně kázat
 - 1522 počátek nové církve = protestantské evangelické
 - o Luterství
 - Ovlivněno Husem
 - Liturgický je jazyk národní
 - Neuznávají celibát
 - Proti žebrání – aktivní člověk
 - Státní náboženství: Dánsko, Norsko, Švédsko, Island
 - Mnoho stoupenců v Česku, Uhersku, Sedmihradsku
- Německá selská válka 1525 – 1526
 - o 3 centra:
 - centrální v Durynsku

- Tomas Müntzer, pražáci ho vyhnali
 - Poražení u Frankenhauseu 1525
 - Rovnost všech lidí
 - Vzniklo mnoho programů: Heilbronský program, 12 artikulů (Švábsko)
 - Definitivní porážka 1526 v Tyrolsku, vůdce povstalců Michal Gaismair
- Münsterská koruna (1534-1535)
 - Patřil biskupovi
 - Přicházejí sem měšťané z Nizozemska
 - Novokřtělci (Jan Mathys, Jan z Leydenu)
 - Společný majetek – protikomunistická diktatura
 - Po ročním dobývání byl dobyt, komuna byla poražena
- Katolíci x Protestanti
 - Císař svolal říšský sněm do města Špýr 1529 – vznikl zde název protestanti
 - Protestanti se obávali vyhubení, spojili se: Šmalkaldská jednota 1531
 - Karel V. proti nim zaútočil vojensky
 - 1546 šmalkadská válka (Karel V., Ferdinand I.)
 - Zvítězil Karel V. v bitvě u Mülberka
 - 1555 – Augsburský mír: cuius regio, eius Ulgo (čí vláda, toho víra)
 - Dotvořil ho Filip Melanchton
 - Byla legální 2 náboženství
 - Teritoriální církve – na každém území byla uznávána církev, kterou uznávala většina lidí
- Švýcarsko
 - Kraje rozděleny na Kantony, některé bohaté – Curych, jiné chudé – na horách
 - Huldrych Zwingli postavil se proti bohatství měšťanů, vycházel z Luthera, ale byl radikálnější
 - Transsubstanciace – říkal, že chléb a víno jsou jenom symboly poslední večeře
 - Každý má právo se vzepřít vrchnosti, která nežije podle Bible
 - Jan Kalvín
 - Nejvýznamnější reformátor Švýcarska, původem Francouz
 - V čele Ženevské republiky – orgán Konsistoř – zástupci ze všech vrstev
 - Muž nekompromisní, kdo stejně nežije jako on, protiví se Bohu, je potřeba ho potrestat a vzepřít se mu, klidně i násilím
 - Smyslem života je práce, mravní a aktivní život
 - Jeho učení se stalo ospravedlněním revolucí
 - Učení o predestinaci – předurčení – každý člověk, když se narodí, Bůh ví, jak se v životě zachová
 - Ten, který pracuje, rozhojňuje majetek – je určen ke spasení
 - K zatracení je určen ten, který žebra, nebo rozhazuje majetek
 - Fanatičtí vyznavači své víry, kdo tak nežil, tak ho pronásledovali, upalovali
 - 1533 nechal upálit Miguela Serveta - katolíka
- Helvetská konfese
 - Vzniklo z kalvinizmu
 - Na mnoha místech se stalo státním náboženstvím – ve Skotsku nahradilo Katolickou víru
 - Francie – hugenoti
 - Anglie – puritáni
 - Amerika – velký význam pro osadníky

- Reformace kladla důraz na vnitřní zbožnost, prosazování národních jazyků jako jazyk liturgický, ospravedlnění revolucí měšťanstva proti šlechtě, či katolíkům

Protireformace

- Reforma katolické církve
- Vztah katolíkům k reformaci
 - Pavel III. ještě byl ochoten s protestanty rozmlouvat
 - V Římě vznikl Sanctum Officium (Svatý úřad) – inkvizice
 - Pavel IV. éra bojovného katolicizmu – odstranit i násilím jiná náboženství
 - Societas Jesu (Jezuité) – Ignác z Loyoly založil řád, fanatický katolík
 - Založen 1534, prověřen až 1540 Pavlem III.
 - Odcházel dobrovolně a kamkoliv na misijní cesty, mnohdy za to zaplatili životem – Amerika, Čína, Japonsko – mnoho světců
 - Jedinec splývá s řádem, jedině řád je důležitý
 - Měli dokonalý školský systém – nejlépe se formují děti, když jsou mladé
 - Dělal se veřejné zkoušky ze všech předmětů
 - Brzy sem chodily i protestantské děti
 - Působili na lidi i formou divadelních představení
- Tridentský koncil (1543-1563)
 - Předěl v dějinách katolické církve
 - 3 fáze, trval velmi dlouho
 - Jednou autoritou je papež
 - Život a poslání kněze
 - Maximálně dva církevní úřady může člověk zastávat
 - Každý člověk musel složit slib: Credo... [věřím]
 - Biskupský seminář

Šíření reformace

- Politický vývoj monarchií
 - Od 14. století vznikaly monarchie centralizované – Král, nebo císař, měl všechnu moc
 - V 16. století vzniká panovnický absolutismus, řízení státu je jen v jeho rukou, a úředníci – příslušníci nižší šlechty, vznikají opozice ze strany stavů
 - Stavovská monarchie – panovníci odstraňovali z počátku cla, nakonec si stavové dělali, co chtěli
- Francie (od konce 15. století do počátku 17. století)
 - Klasický absolutistický stát (základy od Ludvíka XI.)
 - Opora:
 - Armáda (profesionální, vybíraly taille – daň z hlavy), královská rada – šlechticové, úřednická šlechta – nižší úředníci, dvorská šlechta – měli honosné úřady u dvora, měšťanstvo – podporovalo centralistickou vládu
 - Expanzivní politika:
 - Po r. 1453 se poměry stabilizovaly
 - Expanze do Itálie – bohatá, kulturně vyspělá
 - Karel VIII. cílem bylo potlačit moc papežů
 - Vzniká proti Francouzům Benátská liga (Miláno a Benátky)
 - Boj Francouzů s Habsburky o Miláno – oba měli dědické právo
 - 1519 tlak na Francii ze dvou stran; Karel V. - král Španělský
 - František I.
 - Zvýšil daně
 - Růst vlivu městských parlamentů (městská samospráva)
 - Proti Habsburkům se spojoval s Turky
 - 1525 byl Habsburky poražen

- Jindřich II.
 - Kateřina Medicejská; měl 4 děti: František II., Karel IX., Jindřich III., Markéta z Valois
- 2. pol. 16. století
 - Roste vliv reformace – hugenoti, oporou byli Bourboni (království Navarra)
 - Náboženské války mezi katolíky a hugenoty, stoupenci byli povražzeni: Krvavá lázeň ve Vasy
 - Katolická liga (Jindřich de Guise) x protestantská unie (Jindřich Navarrský)
- Jindřich Navarrský
 - Bartolomějská noc
 - 23. 8. 1572
 - Francie rozdělena do dvou táborů, nakonec i katolíci si přáli, aby se válka urovnala
 - Sňatek Jindřicha Navarrského a Markéty z Valois – aby se urovnaly
 - Katolíci štváli Paříž proti hugenotům
 - Zavražděno asi 3000 hugenotů (protestantů) v Paříži v noci
 - Později dalších asi 10 000, na nárožích se hromadily mrtvoly
 - Poznaly je podle tmavého oblečení
 - Náboženské války pokračují dál
- Jindřich IV. de Bourbon
 - Edikt nantský 1598 – náboženská svoboda pro všechny hugenoty, mohli zastávat stejné úřady, stavět si modlitebny...
 - Politik a diplomat, přestoupil na katolickou víru
 - Stal se i králem Francie a Paříže
 - Rozvoj hospodářství:
 - Snížení daní
 - Reforma finanční zprávy; jednotná měna
 - Monetaristická politika – drahé kovy se nemají vyvážet
 - Kolonizace Kanady
 - Podpora Nizozemské revoluce
 - Stavba nových silnic, mostů, vodních kanálů
 - Dobrý vojevůdce a renesanční člověk, měl řadu milenek, o všechny svoje děti se dobře staral
 - Byl ženatý 2krát, s Markétou se rozvedl, vzal si Marii Medicejskou, měl syna
 - 1610 byl zavražděn
- Ludvík XIII.
 - 1610-1643
 - Marie Medicejská za něj vládla jako poručník
 - 1610 – 1643 – nescházejí se generální stavy
 - Kardinál Richelieu – tvořil politiku ve Francii, stanovil program zahraniční politiky v boji proti Habsburkům, chtěl použít přirozené hranice

Rusko v 15. a 16. století

- Základy ruského absolutismu:
- Na západě Litva, Livonsko
- Na jihu Tataři:
 - Kazaňský chanát
 - Nogojský horda
 - Krymský chanát
 - Astrachaňský chanát
- Mohli se rozšiřovat jenom na Sibiř

- Ekonomika založena na zemědělské výrobě
 - Dědičná půda:
 - Votčina – zděděná, mohla být v rukou církve
 - Poměstí – půda státu, pronajímal ji Car na určitou dobu
 - Obchodovali hlavně s potravinami, kožešinami, dřevo
 - Obchodní stezky:
 - Moskva – Lublin – Krakov – Praha
 - Moskva – Lublin – Poznaň - hanza
- Pravoslavná církev
 - V 15 a 16 století se zde objevily pokusy reformovat církev, posílily pozice
 - Dogmata jsou nedotknutelná
 - Církev má právo na světskou moc, hodnostáři jsou nadřazení na panovníka
 - Idea třetího Říma: prvně Řím, pak Istanbul, teď Moskva
 - Patriarcha – něco jako jejich papež
- Ivan IV. Hrozný
 - Od roku 1533 za něj vládli bojaři (vyšší šlechta) – byli mu tehdy 3 roky
 - 1547 nechal se korunovat prvním ruským carem
 - Velmi vzdělaný, reformy:
 - Správní, právní, vojenské, hospodářské
 - Nakonec se u něho objevila nějaká duševní choroba
 - 1547 – 1550 – Duma – připravovali první zákoník – Stoglav – měl 100 hlav
 - Vývoje na Jihovýchod, 1552 dobytá Kazaň, tvrdé porušování obyvatelstva
 - Další výboje na západ, chtěl se dostat k Baltickému moři
 - Livonské války 1558 – 1582
 - Nejprve neúspěch (Narva), porážka od křižáků spojených s Lublinskou unií
 - Domníval se, že za tím stojí bojaři, snaha zlomit jejich pozici
 - Zabavil jim pozemkový majetek
 - Votčina nahrazena opričninou, tuto půdu dal služebné šlechtě
 - Bojaři vysídlení na zemštinu
 - Opriční vojsko – terorizovalo obyvatelstvo, pronásledoval své odpůrce
 - Zabil vlastního syna
 - Výsledky teroru: Novgorod vyvražděn
 - K ničemu pozitivnímu to nevedlo
 - Šlechta se nesmířila s tím, že byla zbavena půdy
 - Položil základy Ruského absolutismu – Samoděržaví
- Car Fjodor
 - Druhorozený syn Ivana
 - Duševně neschopný, vládl za něj Boris Godunov – šlechta ho nenáviděla, protože měl tatarské předky
 - Likvidace bojarské opozice (Šujští, Bělští, Romanovci, Glinští)
 - 1584 založil Archangelsk – přístav na Bílém moři
 - 1587 příměří s Polskem
 - Úspěšná válka se Švédy, uzavřel věčný mír – přístup k Finskému moři
 - Po smrti posledního Rurikovce zemřel Fjodor 1598
- Car Boris Godunov
 - Jeho sesrta Irina byla dcerou bývalého cara, doporučila ho, a pak se stal Ruským carem
 - Poddaní byli více připoutáni k půdě – vytváří se zde v tuto dobu nevolnictví, mělo mnohem tvrdší podobu než v okolní Evropě
 - Mnoho šlechticů přinutil k emigraci, třeba do Polska
 - 1600-1603 hladomor, zemřely desítky tisíc obyvatel

- Bojaři, kteří se chtěli Borise zbavit, se spojili s Poláky
 - Nestačil ji realizovat, zemřel
- Přelom 16. a 17. století
 - Lžidimitrij I. – údajně jeho syn nezhynul, bezvadně znal vztahy s rodinou, zmocnil se vlády, poláci začali obsazovat významné úřady, poláci byli vyhnáni
 - Vasilij Šujský – bojaři si ho zvolili za svého cara
 - Spoléhal na pomoc Švédů, povolal je na pomoc
 - Lžidimitrij II.
 - Zaručeně pravý Dimitrij
 - Tažení na Moskvu 1608, 1609 zabit
 - Šujský svržen s trůnu
 - 1612 Poláci povražděni, mysleli si, že se jim podaří Rusko ovládnout
 - 1613 si zvolili Michala Fjodoroviče Romanova
 - Bylo mu tehdy 16 let
 - Zakladatel Romanovské říše
- Kultura
 - Architektura, vznikla kopírováním Byzantských staveb
 - Staví se chrámy – stanové, podle baňatého tvaru
 - Chrám Vasila Blaženého – na památku dobytí Vasaně
 - Malířství
 - Malba ikon, vliv renesance
 - Literatura
 - Korespondence od Michala Hrozného
 - Polemiky o vědě a různých problémech
 - Svod ruských letopisů
 - Azbukovnik – encyklopedie
 - Domostroj – obsahuje morální a náboženské zásady

Nizozemská buržoazní revoluce

- Burgeois – francouzsky měšťan
- 17 provincií, každá má svůj sněm, privilegia – jiné zákony, než v ostatních
 - Na severní a jižní:
 - Náboženské rozdíly: sever - luterství, kalvinismus, novokřtění
 - Na jihu Katolíci, nebo Luterská víra
 - Na jihu: Valoni – provincie Brabant, Atverpy
 - Sever: Vlámové - provincie - Holland, Zeeland, Utrecht
 - Rozdíl byl i ve způsobu obživy, na jihu se rozvíjel obchod, nebyli zde nevolníci, na severu se věnovali stavbě lodí a rybolovu - slaneční
- Vztah ke Španělsku
 - Španělsko a Nizozemí bylo sjednoceno za Karla V. na počátku 16. století
 - Filip II. (1556 - 1598)
 - 1557 – státní úpadek – vyšší daně, omezování pravomocí jednotlivých provincií, pronásledování protestantů – prosazoval katolicismus
 - Podpora od Hugenotů z Francie
 - V čele 17. provincií Markéta Parmská, její rádce byl kardinál de Granvelle
- Vzniká opozice proti Španělům
 - Když se snaží vymáhat stále více daní, zakazují reformované náboženství
 - Umírněná opozice – Princ Vilém Oranžský, měl bohatého strýce, kterého převedl na katolickou víru, jako dospělý se stal Kalvínistou a nakonec Luteránem
 - Ještě zde byli hr. Egmont, hr. Hoorn
 - Radikálové

- Většinou venkované, kalvinisté
- Ve Španělsku viděli nejen útlak politickým, ale i náboženský
- Povstali: Obrazoborecké hnutí – 1566-1567
 - Ničili v katolických kostelech obrazy a sochy svatých
- Poslali proti Obrazoborcům armádu - vévoda z Alby – období hrůzovlády – Rada pro nepokoje
 - Pronásledovali všechny, kdo nesouhlasili a vzpírali se Španělům
 - „Krvavá rada“ 1568
 - Popraveno kolem 100 tisíce lidí, nová daň: dvojí zdanění zboží
- 1568 zaútočil neúspěšně Vilém Oranžský na Španěle, stáhl se zpět na území Francie
- Partyzánská forma boje, sedláci, chudina – gázové [žebráci], lesní, námořní gázové – uchýlovali se do Francouzských přístavů
 - Přístav Brielle byl gézy dobyt, Španělé poraženi, znovu proti Španělům vzplála revoluce
 - Nová armáda Viléma, Španělé poraženi, Alva odvolán, osvobozeny 4 provincie
- Španělé neměli na financování žoldnéřské armády
 - 1576 vydrancovali Antverpy, zničili ekonomicky Antverpy, vraždili obyvatelstvo
 - Nové povstání v Bruggách, Bruselu a Gentu
- Nový místodržící don Juan d'Austria
 - Vyjednávání s Nizozemci
 - 1577 věčný edikt – severní se nehodlá smířit s nadvládou, jižní pod podmínkami ano
 - 1579 Arraská unie – Jižní části, za ústupky unie se Španěly
 - 1579 Utrechtská unie – 7 provincií – Severní
- Haagská unie – Spojené Nizozemí – 1581
 - První buržoazní stát na světě, stavovská republika – generální stavy, v čele státu Místodržící – za generální stavy, dědičný titul pro Oranžské, pak ho zavraždili
 - Státní náboženství – kalvinismus, byli tolerantní k ostatním reformovaným náboženstvím
 - Přicházeli sem vyhnanci – vzdělaní lidé >> růst ekonomiky
- Východoindická společnost 1602
- Západoindická společnost 1621
- Nový Amsterdam 1626
- 1609 uznávaný jako samostatný stát 1648

Vzestup Habsburků

- Manipulace a vytvoření rodokmenu
- Spor s Fridrichem III. Habsburského s Ludvíkem XI. O Burgunsko
- Državy Habsburku:
 - Karel V. – Španělsko + císař římský, ovládl Nizozemí + kolonie v Americe
 - Ferdinand I – Čechy, Morava a
- Absolutismus ve Španělsku
 - Reconquista, vzniká 1479 Španělsko
 - Oporou Ferdinanda II. byla města a hidalgové
 - Povstání komunerů – Toledo
 - Boj o Itálii, chtěl získat pod nadvládu papeže, Řím byl 3 týdny drancován a pleněn – sacco di Roma – 1527 – nakonec se musel stáhnout
 - Hospodářský úpadek – měšťané neměli peníze na modernizaci a rozšiřování výroby

- Karel V. musel podepsat Augsburksý mír
 - Musel se potom vzdát moci, Ferdinand I. císařem
- Nástupcem byl Filip II.
 - Netolerantní fanatik, katolík
 - Neměl schopnosti panovníka, všude pronásledoval protestanty
 - Neporazitelná Armada – nakonec poraženi v Anglii u La Manche 1588

Anglie v 16. století

- Období vlády Tudorovců
- Jindřich VII.
 - Stabilizoval stav po válce růží
 - Opíral se o yeomany – vrstva středních zemědělců, byli oporou pro Anglii
 - Gentry – poté z něj vzniká nová šlechta
 - Hvězdna komora – soud, pokud někdo ohrožoval panovníka
 - Nová šlechta – vlastníci velkostatků si kupovali šlechtické tituly
- Správní systém
 - Farnost – hrabství – dolní sněmovna parlamentu
- Angličané se věnovali obchodu s vlnou, prodávali ji do Nizozemska, rozšiřovali území – ohrazování obecní půdy – chudina pak neměla kde pást ovce, stavba lodí – prodávali je do sousedních států
- Jindřich VIII.
 - Stal se králem, i když byl druhorozený
 - Velmi vzdělaný, nazván obránce víry
 - Osobnosti:
 - Kateřina Aragorská – první manželka
 - Thomas More – kancléř, autor spisu Utopie
 - Reformace nebyla v Anglii chápána jako odpor katolicismu, vadil jim majetek, ne víra
 - Majetku se chtěl zmocnit král
 - Dynastické problémy Jindřicha VIII. měl s ní pouze dceru, měl potřebu mít legitimního mužského následovníka, chtěl se s Kateřinou rozvést, ale papež mu to nechtěl dovolit
 - Thomas Wolsey – kancléř a kardinál, spousta majetku, jeho dvůr byl nádhernější než dvůr králův, stal se symbolem moci církve, aby se zmocnili majetku. Zbavili ho pak funkce kancléře
 - Thomas Cromwell
 - Navrhl, aby se stal zakladatelem nové, Anglikánské církve
 - 1533 se oddělila církev anglikánská
 - 1534 je založena oficiálně nová církev, hlavou církve je král, vyházeli z luterství, mnoho prvků s katolicismem
 - Jeho manželky:
 - Kateřina Aragorská, potom Anna Boleynová – nechtěla přistoupit na rozvod, obvinil ji z vlastizrady, byla popravena
 - Jana Seymourová – dala mu syna, Eduarda VI., zemřela přirozenou smrtí
 - Anna Klévká – dal jí odstupné, rozvedli se
 - Kateřina Howardová – dvorní dáma, o 20 let mladší, odsouzena za cizoložství, popravena
 - Kateřina Paarová, spíše pečovatelka Jindřicha, když zemřel 1547, tak se do půl roku provdala
- Eduard VI.
 - Bylo mu 10, vládla za něj regentská rada
 - Brzo zemřel, zbyly 2 dcery:
- Marie Tudorovna

- Trpěla tím, že byla Jindřichem vězněna
- Velká katolička, chtěla vrátit pravou církev
 - Bloody Mary – popravovala nekatolíky
- Byla manželkou Filipa
- Alžběta I. Anglická
 - Cílem bylo udržet Anglii, jako stabilní stát, nechtěla se vrátit do katolické církve
 - Prý krásná, hezké vlasy, zemřela kolem 69 let
 - Nikdy se neprovdala – Panenská královna
 - Využívala volnosti diplomaticky
 - Chov ovcí a prodej vlny, snažili se ji sami zpracovávat, začíná výroba sukna
 - V oblasti na severozápadě – Liverpool, Manchester
 - Dále rozvíjí námořní obchod
 - Podporovali Hugenoty
 - Doba rozkvětu Anglie
 - Erasmus Rotterdamský – uchýlil se do Anglie
 - sir Walter Raleigh – námořní plavby do Ameriky – pokusil se založit Virginii
 - 1603 ho nástupce Alžběty nechal zajmout, věznit a pak popraven
 - Přivezl tabák a kouřil
 - William Shakespeare
 - Nadčasové hry, dodnes hrány
 - Na malířství měli vliv Nizozemci – Hans Holbein, architektura ovlivněna Francouzi

Nástup Habsburků na český trůn

- Ferdinand I. Habsburský
 - Jeho otec se oženil se s Annou Jagellonskou
 - Nechtěli ho Češi zvolit na český trůn, měli pravomoc si zvolit, koho chtějí
 - Nakonec ho zvolili, když jim slíbil, že bude v Praze a vše bude při starém
 - Podle dvorského řádu je hlavní věc budovat silnou pozici krále: Koncepce panovníka X Koncepce stavovská (to staré)
 - Byrokratické správy – najal a platil úředníky
 - Pokus o centralizaci – (dvorská rada, dvorská komora...) – aby byl panovník informován
 - 1. protihabsburský odboj
 - Šmalkaldská válka (1546-1547)
 - Svolání zemské hotovosti – nikdo mu ale nedošel na pomoc
 - Odtáhl do Německa pro armádu
 - Březen 1547 sněm v Praze – chtěli omezit Ferdinandovi pravomoci
 - Ferdinand se vrací jako vítěz do Čech, ustupují od odboje
 - Výsledky odboje
 - V Praze svolal Bartolomějský sněm 1547
 - Nechal popravit 2 šlechtice a 2 měšťany pro lepší efekt
 - Král měl právo svolávat zemské sněmy a svolávat stavové stavy
 - Královská města ztratila právo 3. hlasu
 - Zahájena perzekuce (pronásledování) členů Jednoty bratrské
 - Rekatolizace zemí
 - Povolal do Čech jezuitu 1556
 - 1562 Klementinum – knihovna, meteorologická stanice
 - Obnoveno pražské arcibiskupství
 - V Praze začali sídlit papežovi vyslanci – nuncius
 - Založena jezuitská kolej v Olomouci 1566

- Maxmilián II.
 - Museli ho Češi přijmout, jako mladík směřoval k luterství
 - Neúspěšné boje s Turky
 - Komplikovaný vztah k papeži
 - Česká konfese 1575
 - Spojení Čechové vytvořili společnou konfesi novoutrakvistů, českých bratří a luteránů
 - K vyznání by neměl být nucen ani poddaný
 - 1575 jim to potvrdil Maxmilián II. Ale jen ústně, přijali za krále jeho syna, on to pak odvolal ve Vídni

Rudolf II.

- Byl vychován ve Španělsku – ortodoxní katolík
- 1583 přesídlil z Vídně do Prahy, aby se zbavil matky
- Posílení čeští katolíci – asi 15%, zbytek protestanti
 - Byli ale nejvlivnější a nejbohatší šlechticové
 - Vytvořili Španělskou stranu
 - Jaroslav Bořita z Martinic
 - Vilém Slavata z Chlumu
 - Karel z Lichtenštejna
 - Albrecht z Valdštejna
 - Stavovská opozice
 - Karel st. z Žerotína
 - Václav Budovec z Budova
 - Petr Vok z Rožmberka
- Situace v uhrách
 - 1593-1606 Turci plenili Uhersko, velká nespokojenost šlechty, Rudolf se snažil o protireformaci
 - Protihabsburský odboj:
 - V čele stál Štěpán Bočkaj – sehnal armádu,
 - Vyjednávač Matyáš vyjednal mír pro Rudolfa – nevýhodné
 - 1607-1608 vstupují do odboje stavové v Čechách a na Moravě
 - 25. 6. 1608 libeňský mír
 - Přinutil Rudolfa podepsat Libeňský mír – vzdává se vládou nad Moravou, Lužicí a Slezskem – díky Matyášovi
 - Potom se stal spoluvládce
 - Česká šlechta donutila podepsat Rudolfa: 9. 7. 1609 Maiestas Rudolfina
 - Pro Českou konfesi
 - Pro všechny obyvatele bez ohledu na stav – k víře nemá být nucen ani poddaný
 - Volnost náboženství - pro 3 vyznání
 - Porovnání – další podrobnosti a dopňky
 - 30 defenzorů – 10 z každého – šlechta vyšší, nižší a měšťanstvo
 - Měli dohlížet na dodržování
- Kultura
 - Stavební a umělecký rozvoj Prahy
 - Vědci – 70 alchymistů
 - John Dee, Edward Kelly, Tadeáš Hájek z Hájku – přírodovědec, přeložil herbář, objevil suernovu, Johannes Keplser - matematik, Tycho de Brahe

- Rudolf – velký sběratel umění, měl v nich pořádek a sbíral díla s vysokou uměleckou hodnotou
- Malíři: Bartolomeus Spranger, Hans von Aachen
- Jeho portrét od Archimbolda ze zeleniny
- Sochař: Adrien de Vries
- Neměl potomky legitimní
- 1611 vpád pasovských do Čech – pasovský biskup Leopold, s cílem aby se majestátu vzdali, Pražané pasovské vyhnali
- 1611 Rudolf II. Abdikoval
- 1612 zemřel v Praze, v katedrále sv. Víta pohřben

České stavovské povstání

- Matyáš Habsburský
 - 1612 získal titul císaře římského
 - Přesídlil do Vídně, v Praze za něj vládla zemská vláda – místodržící – katolíci
 - Nemohl mít dále děti, a tak bylo potřeba stanovit nástupnictví na trůn
 - Oňatova smlouva – kandidátem je Ferdinand Štýrský
 - 1617 zemský sněm – vydírání, přijali Ferdinanda za budoucího krále
 - Broumov, Hroby – říkali, že se řídí podle Habsburského míru – porušování majestátu
 - Defensoři svolali na březen 1618 do Prahy sjezd nekatolických stavů
 - Další zakázaný sjezd v Karolinu – Thurn Budovec, Albert Jan Smiřický
 - 23. 5. 1618 – někdo řekl, že jsou místodržící viní, a že by měli být vyhozeni z okna – 3. Pražská defenestrace
 - J. Bořita, V. Slavata, Fabricius (písař) – přežili to, zkutáleli se z kopce
 - Průběh povstání
 - 24. 5. 1618 svržen Matyáš
 - Zemská vláda – 30 direktorů
 - Velitelem Jindřich Matyáš Turn
 - Prezidentem Václav Vilém z Roupova
 - Připojili se Lužice a Slezsko
 - Morava neutrální
 - Cílem bylo přerozdělit moc, podle toho kolik jich je
 - Spoléhalo se na Calvinistickou unii, na vojenskou podporu, na Nizozemsko a Uhersko; pomoc jenom z Nizozemí
 - 20. 3. 1619 zemřel Matyáš
 - Květen 1619 brněnský převrat – oprava se připojuje k povstání, dobývají Vídeň, vítězí nad armádou Ferdinanda
 - Nechali Čechy otevřené – Buquoy, dochází k porážce stavovské armády u Záblatí
 - 31. 7. 1619 generální sněm zemí koruny české
 - Sesadili z trůnu oficiálně Ferdinanda II. Štýrského
 - Konference Čech Moravy Slezska a obou Lužic
 - Nový český král – Fridrich Falcký
 - Ferdinand II. zvolen císařem
 - Připojila se uherská opozice díky Gábor Bethen, císař se cítil v úzkých
 - 1620 obrat díky Maxmiliánovi Bavorskému – císařské vojsko začalo rychleji postupovat do centra Čech
 - 8. 11. 1620 porážka na Bílé hoře
 - Nakonec utekl z bojiště i Fridrich Falcký, nakonec padlo žoldnéřské vojsko najaté za peníze Moravských pánů
 - Císařští bez boje obsadili Prahu

- Začalo konfiskování majetku
 - Albrecht z Valštejna získal obrovský majetek, přichází sem spousta šlechty z Německa, Španělka, Itálie
 - V Čechách 1/3 veškeré půdy
 - Poprava 21. 6. 1621 staroměstská exekuce
 - 27 účastníků odboje popraveno (3 páni, 7 rytířů, 17 měšťanů), hlavy popravených tlely na kůlech vystaveny
 - Násilná rekatolizace
 - Universita přišla pod dohled Jezuitů
- 1624 byli mandátem vypovězeni nekatoličtí duchovní – J. A. Komenský
 - Nekatoličtí stavové (150 tisíc emigrantů) 1628 z Moravy
 - Odešli hlavně chytří lidé
- Obnovení zřízení zemské
 - Český trůn dědičně
 - Panovník je hlavou moci zákonodárné a soudní
 - Jediné vyznání katolická víra
 - Úředníci jsou odpovědní jen králi
 - Němčina zrovnoprávněna s češtinou – začali ji vytlačovat
 - Vláda má sídlo ve Vídni – položení základy absolutistické monarchie
- Kultura
 - Architektura: Velké Losiny, Letohrádek Hvězda
 - Vzdělání se stalo normou, mladí lidé cestovali po Evropě, aby získali vědomosti a zkušenosti
 - Jazyk a literatura:
 - Jan Blahoslav, Jiří Melantrich z Aventina, Dadnel Adam Veleslavín, Václav Vratislav z milovic – cesta do Turecka, literátská bratrstva – skládají písně a žalmy, píší o náboženském životě
 - Věda – T. Hájek z Hájku
 - Hudba: Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic

Třicetiletá válka 1618 – 1648

- Zasáhla většinu Evropských zemí
- Začala 3. Pražskou defenestrací a skončila Vestfálským mírem
- Z počátku proti sobě bojovali Protestantské proti katolickým zemím, důvody:
 - Náboženské
 - Hospodářské
 - Společenské
- 2 tábory:
 - Španělští a rakouští Habsburkové + papež a podpora Polska
 - Nizozemí, Anglie, Francie, Dánsko, Švédsko – země se dvojím vyznáním
- Problémy v říši Římské
 - 3 náboženské skupiny:
 - Calvinistická unie – 1608, v čele Fridrich Falcký
 - Katolická liga – Maxmilián Bavorský – 1609
 - Luteráni – Saský kurfiřt Jan Jiří, na severu Německa – Sasko
- 1. česká válka 1618 – 1620
 - Podstatou sporů byl spor o stavovská práva a náboženské otázky
 - Saský kurfiřt byl na straně císaře – za slib obsazení Lužice
 - Stavové získali podporu o Jakuba I. a Nizozemců – nedostatek financí na podporu žoldnéřské armády
 - Skončilo to bitvou na Bílé hoře

- Válka Faltská
 - Císařská vojska obsadila se španělskou pomocí Falc
 - Morava – Jan Jiří Krnovský + Valaši
 - Pokračuje uherský odboj, avšak Gabriel Bethlen uzavírá s císařem příměří roku 1622.
 - 1623 – Bavorsko získalo kurfiřtskou hodnost.
- Válka Dánská
 - 1625 – 1629
 - Nizozemci hledají spojence – ty našli v Dánech, Luteránech ze severního Německa, Fridricha Falckého, Gabriela Bethlena. V prosinci 1625 se sešli v Haagu – vznikla
 - Haagská unie – s bojem proti Habsburkům
 - Vedením války byl pověřen dánský král Kristián IV.
 - Císaři nabídl pomoc Albrecht z Valdštejna – slíbil mu armádu na vlastní náklady – armáda 90 tis. mužů
 - Mansfeld vs. Valdštejn u Desavy – 1626 – vojsko protihabsburské se stahuje do Slezska a na Moravu
 - Bitva u Lutteru v srpnu 1626 – císařský Tilly porazil Kristiána IV.
 - 1627 – Valdštejn zlikvidoval zbytky armády na Moravě, úspěšné tažení do Německa
 - Valdštejn získal území Meklenburska, Císař ho jmenoval vévodou.
 - 1626 – 1627 – potlačil povstání v Kouřimi. Potlačil i hnutí Valachů – bouřili se proti zvýšeným dávkám
 - Císař se cítil na vrcholu moci => 1629 – vydal restituční edikt – návrat majetku církvi.
 - uplatněn pouze na územích českých zemí a Rakousku.
 - Kristián byl zatlačen s vojskem až na Dánské ostrovy => jednání o míru v květnu 1629
- 1629 Libecký mír – Dánové se vzdali nároku na území v Německu – výhodný i pro Dány
- 1628 dobytá pevnost Hugenotů – na pobřeží západní Francie – La Rocher
- Mantovská válka – mantovské vévodství – strategicky významné – mnoho obchodních cest
- Švédská válka – 1630-1635
 - Valdštejn byl zbaven všech hodností, na císaře zanevřel
 - Začalo to vpádem Švédy na území Německa
 - Sasové se spojili se Švédy – 1631 obsadili severní Čechy a Prahu,
 - pak postoupili do středního Německa
 - zvítězili u Breitenfeldu 1631,
 - pronikají až na jih Německa, všude nechávají svou vojenskou posádku, Tilly nakonec umírá 1632 byl smrtelně raněn u města Ruinu.
 - Povolal do svých služeb znovu Valtštejna – ještě větší pravomoci – generalicimus
 - Snažil se válku ukončit, jednal se Švédy, s Francouzi
 - Bitva u Lützeny – 16. 11. 1632
 - Valtštejn vlčil proti Švédům, náhodnou střelou byl zraněn velitel druhé armády, místo toho dal příkaz, aby se vojska stáhla
- Ztráta Gustava II. Adolfa
 - Jeho dcera Kristina byla nedospělá, vládl za ní Axel Oxenstierna
 - Zkušený a dobrý válečník
 - Švédové začali být válkou unaveni
- Maximilián Bavorský naznačoval, že Valtštejn císaře zrazuje, nakonec Valtštejna zavraždili 1634 v Chebu
- Po jeho smrti císařská strana získávala převahu
- 1634 Bitva u Nördlingenu – porážka Švédů, Sasové začali vyjednávat s císařem,
 - 1635 Separátní Mír – v Praze, mezi císařem a Sasy – obrovská ztráta, vzdal se Lužice
- Švédsko–francouzská válka (1635-1648)
 - Richelien vypověděl válku Habsburkům, mezi spojence francouzů patřili švédové
 - 1639 se ocitli švédové na severu Čech, měli za cíl obsadit Vídeň

- Směřovali přes Moravu – Olomouc dobyli, Brno – ne
- Pod vedením Torstensonova dobyta Olomouc 1642, 1643 září – oblehl Brno, byl odvolán, jak se vracel, tak
 - Bitva u Jankova 6. 3. 1645 procházela zde cesta na Moravu, vyhrál, opět oblehl Brno
 - Brno a Špilberk měli každý svou obranu, nakonec se spojili pod vedením Radouita de Souchès – hugenot – žoldnéřská armáda
 - Byli strženi některé domy pod hradbami, aby se tam nemohli Švédové ukrývat
 - Studenti od Jezuitů – P. Martin Středa
 - Pluk Ogilvy na Špilberku
 - Brňané se ubránili, Švédové odtáhli
- Několikrát se Evropou přehnala morová epidemie, oslabení válkou
- 1644 mírová jednání v Münsteru a Osnabrücku
 - Na konci jednání napsal J. A. Komenský dopis Oxenstjernovi, aby se přimluvil za Čechy
- 24. 10. 1648 Vestfálský mír
 - Prosazeno bylo, že se poměry v Evropě vrátí do roku 1624 – Bílá hora
 - 1648 znovu Švédové vpadli do Čech, pod vedením Köngsmarka, obsadili Prahu, vydrancovali sbírky Rudolfa II.
 - Výsledky:
 - Návrat do roku 1624 – katastrofa pro Čechy
 - Německo zůstalo po válce, stejně jako Itálie rozdrobené
 - Absolutismus v českých zemích a Rakousku
 - Francouzi získali území Alsaska a Lotrinska, až k Rýnu
 - Švédové získali ústí kolem Odry, Labe a Vezery
 - Němci nemohli používat přístavy, v oblasti Braniborska začali budovat významné středisko Berlín
 - Odvolán Restituční edikt v českých zemích
 - Nizozemsko a Švýcarsko získaly nezávislost
- Největší smůlu měli obyvatelé měst a vesnic, nehledě na víře
 - Evropa ztratila asi 1/3 obyvatel
 - Na Moravě půl milionu obyvatel, v Čechách – 1 milion lidí
 - Některé vesnice zanikly
 - Přichází sem Němečtí kolonisté
 - Zvýšení dávek, a daní
 - Období druhého nevolnictví

Anglická buržoazní revoluce

- Stuartovci na anglickém trůnu, tedy mezi lety 1603 až 1688.
- Jakub I. Stuart – 1603 – 1625
 - byl synem Marie Stuartovny. Vybrala si ho jako nástupce
 - Alžběta I. Anglická.
 - Podporoval obchod, velkou konkurencí jim byli Nizozemci.
 - Vytvářel státní monopoly (sůl, víno, mýdlo – stále potřebované produkty).
 - Byl oblíben, avšak byl také kritizován za malou podporu Fridrichu Falckého (mohli by tak snadno proniknout do pevninské Evropy).
- Karel I. - 1625 – 1649
 - spor o moc s parlamentem
 - 1629 parlament rozpustil a nastává absolutismus
 - Podporovala ho vysoká šlechta, biskupové, některé obchodní společnosti

- Opozicí jsou mu puritáni (kritika zesílila od 30. let) – kritika jeho rozmařilého života, hony, honosné oblékání, pořádání divadelních představení.
 - 1639 – povstání ve Skotsku
 - Skotové byli katolíci nebo kalvinisté, nedařilo se zde prosadit Anglikánskou církev
 - Vytvořili armádu => vytlačil anglické vojsko až na území Anglie
 - 1640 – Král potřeboval nové peníze => svolal parlament (pro vytvoření nových daní)
 - parlament mu začal klást požadavky => zrušil ho, z toho název krátký parlament. Po pár týdnech musel parlament svolat znovu.
 - 1640 – 1653 – období dlouhého parlamentu.
- Období anglické buržoazní revoluce
- 1640 – 1642
 - Odehrává se pouze na půdě parlamentu
 - Král musel parlamentu ustupovat
 - Král si všiml rozporu mezi poslanci
 - 4. ledna 1642 chtěl zatknout pět hlavních radikálních představitelů parlamentů. Vstoupil tedy spolu s ozbrojenci
 - nastávají bouře v parlamentu
 - přeneseny do Londýna a král uprchl do Oxfordu.
 - 22. srpna 1642 Karel I. Vyhlásil parlamentu válku (po naverbování armády)
 - Nastává občanská válka.
 - Lord Essex – nechtěl krále zlikvidovat
 - byl nahrazen Fairfaxem a Oliverem Cromwellem.
 - Cromwell provedl reformu
 - všichni vojáci prošli vojenským výcvikem, rozuměli rozkazům, jak ustupovat. Cromwell povyšoval podle odvahy, nikoliv podle stavu.
 - New Model Army
 - 1644 bitva u Marston Moor – král je vytlačován do Welsu.
 - Bitva 14. června 1645 u Naseby znamenala konec krále.
- Diferenciace puritánů
- Presbyteriáni – umírnění, pro dohodu s králem, bohatá šlechta a buržoazie.
 - Independenti – král se má podrobit parlamentu, obchodníci a majitelé manufaktur – Cromwell
 - Levelleři – politická práva pro „nezávislé“ (má nemovitý majetek) muže, střední městské a venkovské vrstvy.
 - Diggeři – nejradikálnější, chudina, politická a majetková rovnoprávnost
 - 1647 uprchl Karel I. do Skotska – rozpoutal tak 2. občanskou válku.
 - Independenti vyloučili presbyteriány z parlamentu (můžou za občanskou válku) – Kusý parlament (do roku 1653).
 - Soud s králem - 30. ledna 1649 Karel I. Popraven.
 - Do poslední chvíle věřil, že se mu parlament musí omluvit.
 - 1649 – 1660
 - 19. května 1649 – parlament vyhlásil Commonwealth (= zřízení, které mělo mít republikánské znaky).
 - Cromwell tvrdě vyžadoval poslušnost => potlačil povstání levellerů a diggerů.
 - 1649 – 1652 – dvě výpravy do Irska
 - Irsko připojeno k Anglii. Angličané neuznávali Irskou šlechtu, nutili jim anglikánskou církev.
 - 1651 Zákon o mořeplavectví (navigační akta) – omezuje dovoz z pevninské Evropy – především Nizozemska.
 - Parlament se nechal podplácet, jeho úroveň klesala => 1653 ho nechal Cromwell rozehnat
 - Cromwell se nechal prohlásit lordem protektorem a stála za ním armáda => diktatura.
 - Sešel se nový parlament, vydána nová ústava, konsolidace poměrů.

- Zahraniční politika zaměřená proti Habsburskům.
- 1658 Cromwell zemřel, jeho syn převzal jeho funkci, ale nestačil na to => vypukl chaos. Začali jednat se Karlem II. (syn Karla I.) => výsledkem jednání byla Bredská deklarace.
- Bredská deklarace – král nebude pronásledovat účastníky revoluce, bude uznávat a dodržovat ústavu.

Restaurace Stuartovců

- Karel II. - 1660 – 1685
 - o všeobecná amnestie (vyjma lidí, mající na svědomí jeho otce – tedy exhumoval a oběsil Cromwella).
 - o 1661 – Clarendonův kodex.
 - o 1666 – požár Londýna – postaven nový Londýn v barokním duchu Jak se situace uklidňovala, začal pomalu měnit Anglii na absolutismus. Avšak zasáhl parlament
 - o musel roku 1679 podepsat zákon Habeas Corpus – nikdo nesmí být uvězněn, aniž by mu bylo sděleno obvinění.
 - o Karel II. neměl legitimního potomka
- Jakub II. - 1685 – 1688
 - o mladší bratr Karla II. Chtěl obnovit absolutismus a katolicismus
 - vyvolalo odpor, radši Anglii opustil.

1688 – 1689 Slavná revoluce

- Jednání s Vilémem III. Oranžským o podmínkách, za nichž by se stal králem - 30. června 1688
- Listina práv 13. února 1689 – Vilém III. Byl korunován králem. Anglie se tak stává konstituční monarchií.
- Anna Anglická – 1702 – 1714 – roku 1707 – sloučen anglický a skotský parlament =>
 - o Království Velké Británie.
 - o Revoluce umožnila podnikat buržoazii, Anglie se tak stala nejvyspělejším státem Evropy – předstihla Nizozemsko.

Absolutismus a Parlamentarismus v Anglii

- Bill of Rights – listina práv – rozhodující je parlament – král nesmí bez parlamentu vyhlašovat zákony, vybírat daně, udržovat vojsko. Do dolní sněmovny s volbami.
- Tyrové – konzervativci – zájmy venkovské šlechty
- Whigové – liberálové (svoboda podnikání) –
- Vláda závisela na parlamentní většině, menšinová strana – právo a povinnost kritizovat vládu, má navrhnout jiná řešení.
- Částečně zrušena cenzura => noviny => veřejné mínění
- Volební právo – jen menšina majitelů půdy
- Nebylo tajné právo – problémové; až od 19. století.
- Středověké rozdělení volebních obvodů
- Jiří I. Hannoverský – 1714 – 1727 – neuměl Anglicky => vláda si vybrala prvního ministra =
 - o zástupce krále, komunikuje s vládou.
- Robert Walpole - 1721 – 1740 – první ministr – z vrstvy whigů
- Vzniká občanská společnost, parlamentní demokracie

Francouzský klasický absolutizmus

- Ludvík XIV (1643-1715)
 - o Vládl za něj jeho poručík Julian Mazarin
 - Měl diplomatické nadání, nebyl moc vzdělaný
 - Odstranil opozici z řad vyšší šlechty, podpora od měšťanstva
 - Když zemřel, předal vybudovaný absolutistický stát
 - o Ustanovoval nové zákony, rušil staré
 - o Všichni obyvatelé Francie byli jeho poddaní
 - o „Stát jsem já“
 - o Přestaly se scházet generální stavy

- Omezoval samosprávu jednotlivých provincií
- Centralizmus – soustředování moci; Byrokracie; Absolutizmus
- Úředníci - vyšší šlechta, dobře placení
- Jeden král, jeden zákon, jedna víra
- Zrušil edikt Nantský – jediné náboženství legální – katolické; Francii muselo opustit hodně vzdělaných lidí
- Velmi sebevědomý muž, Král Slunce
- Nechal postavit nový francouzský zámek – Versailles
- Měl nejpočetnější armádu v Evropě – 120 tisíc vojáků, vybavení Bayonnety, a dalšími moderními zbraněmi
 - Armáda oporou krále, na hranicích Francie vybudoval pevnosti
- Oporou krále byla armáda, duchovenstvo a úředníci
- Pořádal vojenské výboje – vedl války s Habsburky 1667-1697
 - Chtěl dosáhnout přirozených hranic Francie
 - Vedl Devoluční válku proti Nizozemí 1667-68
 - Ve všech válečných konfliktech ho ze začátku podporovali měšťané, mysleli si, že jim to ekonomicky pomůže
 - Ludvík do válek investoval více prostředků, než z nich získal
- Pravidelné daně, které nestačily, nastavil nový ekonomický systém – od Jean-Baptist Colbert – Merkantilismus (z latinského merkator = obchodník)
 - Základní myšlenka – aby byl stát prospěšný, je potřeba mít vyšší vývoz než dovoz
 - Podpora manufaktur, velká dovozní cla, koloniální podnikání (Kanada, založena Luisiana, Madagaskar, pronikli do přední Asie, do Indonésie)
 - Zákaz vývozu surovin – drahých kovů
 - Stavěl silnice, průplavy, cesty pro lepší dopravu
- Válka o Španělské dědictví 1701-1713
 - Poslední Habsburk, Karel II. zemřel a nárok na Španělsko si dělali jak Francouzi, tak rakouští Habsburkové
 - Ludvík chtěl Francii a Španělsko sjednotit
 - Anglie se zapojila na stranu Rakušanů, získala potom Gibraltar
 - Mír v roce 1713, z Utrechtu byl kompromisem – za předpokladu, že se Španělsko a Francie nespojí, bude králem, vnuk Ludvíka XIV. Filip II z Anjou
 - 1714 Rastattský mír – doplněk k ulrechtstskému míru
- Ludvík XV.
 - Pravnuk Ludvíka XIV.
- Velkým problémem byli Turci do roku 1683, kdy byli poraženi u Vídně a do konce 17. Století, zatlačení do Uherska

Rusko

- Za vlády romanovců mělo řadu problémů – prakticky neměli přístup k moři, snažili se ovládnout Ukrajinu
 - 1654 – východní Ukrajina připojena k Rusku
 - 1667 dělícím mezi Polskem a Ruskem se stal Dněpr
 - Pomáhali jim Kozáci – potomci Tatarů – válčili na koních, v čele vesnic stáli Atamani
- Expanze na východ – dostali se k Čínským hranicím
 - 1689 stanovila smlouva pevnou hranici mezi Ruskem a Čínou – záchrana pro Evropu, před expanzí kočovníků z Asie
- Petr I. Veliký 1689-1725

- Stal se ruským carem v 17, z rodu Romanovců
- Uskutečnil studijní cestu do Evropy, cestoval v přestrojení, nechal se najmout do manufaktury
 - Pak se to snažil aplikovat v Rusku
- Jeho prvořadým cílem bylo dosáhnout Baltického pobřeží – využil nepřátel švédů – s Poláky, Dány a Sasy – začala Severní válka 1700-1721
 - Švédové měli v čele krále Karla XII., prvně vyhrál hodně bitev, pronikl na území Ruska, obsadil Polsko
 - 1703 začal stavět Petrohrad na Nivě
 - Začal stavět námořnictvo, švédové se vyčerpali
 - 1709 byli švédové poraženi v bitvě u Poltavy – Karel XII. utekl k Turkům
 - Ovládli záliv Řížský (Riga) a Finský záliv
- Reformy:
 - Reforma armády + přibral kozáky = jízdu
 - Hospodářství – zakládal manufaktury, na venkově vznikaly nevolnické manufaktury, protože ve městě žilo málo dělníků
 - Největší vývozce železa, zval do Ruska cizí řemeslníky
 - Reformy státní správy – vytvořil senát, pravidelné sčítání obyvatelstva, každý šlechtic musel na vojnu, pak do úřadu
 - Reformy kulturní – první tiskárna – první noviny, překlady ze západní literatury – technické, vznikla zde akademie věd, chtěl, aby se Ruská šlechta oblékala jak na západě – zavedl daň za neupravené vousy
- Kateřina II. Veliká
 - Spojila se s Ruskou šlechtou, svého manžela nechala zavraždit
 - Pokračovala v reorganizaci říše
 - Dochází k zhoršování podmínek nevolníků
 - Vzniká povstání 1773-75
 - Vedené Jemeljanem Pugačovem
 - Podařilo se jí dosáhnout k Baltskému moři

Prusko

- Vzniklo z
 - Východního Pruska – Königsberg – 1526 Albrecht Hohenzollern připojil
 - Západní Pomořany 1648
 - Braniborsko 1648 se připojilo, 1417 ho Zikmund prodal Hohenzollernovi
- Fridrich Vilém – Velký kurfiřt – spravoval tyto území, vytvořil základy království
- Fridrich I.
 - 1701 získal titul pruský král od císaře Leopolda Habsburského
 - Založena universita ve městě Halle, akademie věd v Berlíně, přestavba Berlína
- Fridrich Vilém I.
 - Syn Fridricha I., 1713-1740
 - Velmi zbožný Luterán – odmítal kulturu – divadlo, zato vybudoval silnou armádu – nikdy j nepoužil k výbojům
 - Drastické tresty, vojáci poslouchali jenom rozkazy = militarismus
 - Junkeři – pruská šlechta, která měla velkostatky, a byli důstojníky v armádě
 - Povinná školní docházka
- Fridrich II. Veliký (1740-1786)
 - Využil nástupu Marie Terezie – zahájil války o rakouské dědictví
 - Války slezské 1740-1745
 - Válka Sedmiletá 1756-1763
 - Vyhrál Fridrich
 - Zasloužil se o zánik Polska

- Nechal si postavit zámek v Sanssouci – říkalo se mu filozof ze Sanssouci
- Prusko bylo státem luteránským, ale tolerantním – přicházeli sem lidé z okolních zemí

Rozpad Polska

- Šlechta zavedla Polsko do mnoha válek, rozvíjela se zde renesance, romantismus
- Neexistoval pevný parlamentní řád
- Okolní státy se dohodly, že si Polsko rozdělí 1772, 2. dělení 1793,
- 3. dělení – Polsku už nezůstalo žádné území
 - Rakousko získalo malopolsko, hraniční řeka Buk

České země po 30leté válce

- Leopold I, Josef I, Karel VI.
- České země ztratili území Lužice, všechno řídil panovník, význam českých sněmů upadal
- Habsburkové se snažili o co největší centralizaci + násilná rekatolizace
 - Zřízeny 2 nová biskupství, Jezuité pálili knihy – pater Antonín Koniáš – Kladivo – kniha, která obsahovala seznam nevhodných knih
- Berní rula – soupis majetku na Moravě – Lánské rejstříky
- Poddaní byli nespokojeni – bouřili se
 - Povstání v Čechách 1680 – v oblasti Plzeňska
 - Na mnoha místech byli nevolníci zabíjeni
 - >> vydání robotního patentu Leopolda I. – uzákonil, že robotu má nevolník vykonávat 3 dny v týdnu - 1680
 - Povstání Chodů – území s mnoha výsadami až do bitvy na Bílé hoře, pak bylo prodáno němcům Maxmiliánovi Volfovi Laminegrovi z Albenrethu
 - Kryštof Hrubý z Jelení – vedoucí povstání, snažili se najít pomoc u panovníka, to nepomohlo
 - Zatkli povstalece, ale popravil Jana Sladkého Kozinu
- Rozvoj průmyslu a podnikání – rozvíjí se sklářství, manufaktury
 - Hlavní podíl na rozvoji měli Kounicové a Valdštejnové
- Česká šlechta musela hovořit německy
- Měla být vymazána vzpomínka na Husa, měl ho nahradit Jan Nepomucký
- Jezuité – školy = koleje, piaristé
- Na venkově se udržel český jazyk – Bible kralická
- Ve městech germanizace, úpadek češtiny
- Habsburkové když se snažili zavést absolutizmus, tak museli ustoupit – velký odpor
 - Povstání na Slovanu – 1678 – Imrich Thököly
 - Toho využívají Turci, útočí na Vídeň – poraženi za pomoci polského krále Jana III. Sobieského
 - Se Slováky se pak vypořádali v Prešově – 1687 – Prešovské jatka (20 měšťanů, 4 šlechtici)
 - 1701 – František Rakoczký II. – zmocnili se Sedmihradska – verbováni byli sedláci – Kuruci
 - Bojovali za nezávislost Rakouska-Uherska
 - 1708 byli poraženi u Trenčína
 - 1711 Szátmárský mír – uherské stavy přijaly Habsburky zpět, jak o své stavy
 - Ti museli slíbit, že nebudou vnucovat náboženství, daně se souhlasem sněmu
 - Mnoho z nich se stalo zbojníky – Juraj Jánošík

KONEC 2. ročníku